

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav primární a preprimární edukace

Zahájení školní docházky v návaznosti na předškolní vzdělávání

Bakalářská práce

Autor: Kateřina Schánělová

Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: PhDr. Vladimír Václavík, Ph. D.

Hradec Králové

2016

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: Bc. Kateřina Schánělová
Osobní číslo: P13821
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy
Název tématu: Zahájení školní docházky v návaznosti na předškolní vzdělávání.
Zadávací katedra: Ústav primární a preprimární edukace

Zásady pro vypracování:

Bakalářská práce se bude zabývat problematikou zahájení školní docházky a přechodu dětí z mateřské školy do 1. ročníku základní školy v souvislosti s návazností RVP PV a RVP ZV (teoretická část). V empirické části bude pozornost věnována zejména činnostem v mateřské škole, na které práce v 1. třídě navazuje. Použité metody: Studium dokumentů, pozorování, rozhovor, dotazník.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Školní zralost - Bednářová Jiřina, Šmardová Vlasta

Už brzy půjdu do školy - Blanka Křováčková, Iva Košek Bartošová

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Vladimír Václavík, Ph.D.**

Ústav primární a preprimární edukace

Oponent bakalářské práce: **doc. PhDr. Marta Faberová, CSc.**

Datum zadání bakalářské práce: **27.11.2014**

Termín odevzdání bakalářské práce:

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.

PhDr. Pavel Zíkl, Ph.D.

děkan

vedoucí katedry

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucího bakalářské práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové, dne

.....

podpis

Poděkování:

Ráda bych poděkovala PhDr. Vladimíru Václavíkovi, Ph. D. za cenné rady a připomínky, které mi při odborném vedení práce poskytl.

Anotace

SCHÁNĚLOVÁ, Kateřina. *Zahájení školní docházky v návaznosti na předškolní vzdělávání*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. s. 61 Bakalářská práce.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaké činnosti, které učitelé a učitelky v mateřských školách nabízejí dětem, přímo navazují na činnosti prováděné na základních školách. Teoretická část je zaměřena na školní zralost, školní připravenost, odklad školní docházky, roli učitele mateřských škol, návaznost MŠ-ZŠ a jejich společnou spolupráci. Průzkum v empirické části potom popisuje podrobněji práci s předškoláky v mateřských školách v Hradci Králové a výše zmíněné činnosti.

Klíčová slova:

předškolní vzdělávání, školní zralost, školní připravenost, odklad školní docházky, zápis do základní školy

Annotation

SCHÁNĚLOVÁ, Kateřina. Starting school in relation to pre-school education. Hradec Králové: Faculty of Education of Hradec Králové, 2016. s. 61 Bachelor Degree Thesis.

The goal of the bachelor thesis is to determine which activities offered to the children by the teachers in kindergartens are directly linked to the activities carried out in primary schools. The theoretical part of the thesis is focused on the school maturity, school readiness, postponement of school attendance, role of a kindergarten teacher, continuity of preschool and primary school and their mutual cooperation. The survey in the empirical part of the thesis then describes in detail the work with preschoolers in the kindergartens in Hradec Králové and the above-mentioned activities.

Keywords:

preschool education, school maturity, school readiness, postponement of school attendance, enrollment in primary school

Obsah

Úvod.....	8
1. Teoretická část	9
1.1 Vývoj dítěte od prenatálního období do předškolního věku – jak ovlivňuje školní připravenost a zralost	9
1.2 Školní zralost – proč je důležité se jí zabývat	12
1.3 Školní připravenost – charakteristika pojmu.....	21
1.4 Odklad školní docházky	23
1.5 Vzdělávací oblasti vycházející z RVP ZV v návaznosti na RVP PV	26
1.6 Role učitele – jak může ovlivnit školní připravenost dítěte (kladně/záporně). 28	
1.7 Důležitost spolupráce MŠ se ZŠ	28
2. Empirická část.....	32
2.1 Úvod empirické části.....	32
2.2 Zjištěné poznatky z průzkumu návaznosti MŠ-ZŠ	33
2.3 Závěr empirické části	49
3. Závěr	50
4. Použité zdroje	51
5. Přílohy.....	54
Seznam příloh	54

Úvod

Předkládaná bakalářská práce se věnuje zahájení školní docházky v návaznosti na předškolní vzdělávání. K volbě tohoto tématu mne přivedla má vlastní zkušenost, při které také pracuji s předškoláky a zajímalo mě, jak k práci s těmito dětmi přistupují mé kolegyně v jiných mateřských školách.

Teoretická část je věnována školní zralosti a školní připravenosti, dále je zde podrobněji popsáno, jak se školní zralost testuje v návaznosti na zápis do školy. V dalších kapitolách je zde rozebrán odklad školní docházky, role učitele mateřské školy a spolupráce mateřských škol a škol základních. Je zde kladen důraz na návaznost MŠ-ZŠ.

Empirická část a její průzkum je postaven na pozorování a rozhovoru, ze kterého vplynuly poznatky o práci s předškoláky, na které přímo navazuje základní škola. Činnosti s předškoláky jsou podrobně popsány v samostatné kapitole.

1. Teoretická část

1.1 Vývoj dítěte od prenatálního období do předškolního věku – jak ovlivňuje školní připravenost a zralost

1.1.1 Prenatální období

Prenatální období trvá od početí dítěte – tedy od oplození vajíčka až po porod. Toto období již představuje důležitou část ve vývoji jedince, nejen po fyzické stránce, kdy z jedné malé buňky se vyvíjí celá živá bytost, zdravý jedinec, ale také po citové stránce - vytváří se vztah rodičů s dítětem, především vztah matky a dítěte. (Matějček, 1986) A tento vztah se stává základnou pro vztahy další. Existuje mnoho důkazů, které svědčí o tom, že již v prenatálním období je jedinec schopen se učit. Jedná se o nejjednodušší formy učení. Plod umí definovat zvuky, nejrůznější podněty. Plod má také smyslové vnímání jako hmat, chuť, sání a sluch. Plod je po celou dobu odkázán na matku, žije v konstantním prostředí a jeho projevy jsou nenaučené, mají své individuální rysy, které přetrvávají i po narození například v podobě temperamentu. Jeho pohybová činnost je různá, reaguje na chování matky, když je matka v klidu nebo ve stresu, plod to vycítí. Pohybová činnost dává předpoklady pro budoucí pohybové činnosti, které se stanou přesnější a koordinovanější. Formují se individuální rysy, které jsou později dotvářeny podle sociálního prostředí. Lze tedy říci, že již v prenatálním období se ovlivňuje školní zralost, pokud těhotenství probíhá v klidu, je vysoká pravděpodobnost, že bude v pořádku i miminko. V tomto období se utváří jeho duševní zralost nebo citová stabilita. (Pugnerová, 2010)

1.1.2 Perinatální období

V novém pojetí perinatální období – tedy období porodu je kladen důraz na prožitek a je dokázáno, že tato významná zkušenost neovlivňuje pouze právě rodící ženu, která je zmítána bolestmi, ale tento zážitek se také významně dotýká miminka. „*Zastánci psychoanalýzy se kloní k názoru, že mnoho psychických problémů vzniká u lidí v raném dětství, při porodu anebo ještě před porodem. V tomto kontextu lze říci, že průběh porodu podmiňuje, jakým člověkem se ono dítě stane a jak bude přijímat okolní svět*“ (Pugnerová, 2010, s. 40). Tedy opět se dotýkáme otázky školní zralosti a připravenosti. (Pugnerová, 2010)

1.1.3 Novorozenecké období

Novorozenecké období začíná hned po porodu a trvá 6 týdnů. Jedná se o období adaptace na nové prostředí. Novorozenec se v krátkém čase musí přizpůsobit novým podmínkám a zvyknout si na ně. Po porodu se ještě dotváří systém nervové činnosti, který je natolik složitý, že potřebuje na dozrání více času. Novorozenec je vybaven vrozenými reflexi, které mu mají usnadnit pobyt na světě, ty později vymizí. Vývoj motoriky novorozence postupuje směrem cefalokaudálním. Nejprve se rozvíjí pohyby úst a očí, později končetin a posléze prstů. Donošené zdravé dítě vstupuje na svět se všemi smyslovými systémy, kterými je připravené vnímat okolní svět. V prvních dnech novorozenec potřebuje především potravu (potřeba sání), teplo, klid a dostatek spánku. Pro novorozence je uspokojování těchto biologických potřeb nejpřednější, pokud nejsou naplněny, dává to jasně najevo. Základy pro pozdější harmonický vývoj osobnosti jedince se formují právě v tomto období. Aby novorozenec vyrůstal zdárně, musí vyrůstat ve vřelém a stálém prostředí, konflikty v rodině mohou dítě již dopředu traumatizovat, je důležité nastolit režim a pravidelnost, která novorozenci navozuje pocit jistoty. (Pugnerová, 2010)

1.1.4 Kojenecké období

Od šestého týdne do jednoho roku trvá kojenecké období. „Charakteristickým rysem je rychlý růst do délky a zvětšování tělesné hmotnosti dítěte. Období kojenecké znamená nejintenzivnější vývojový úsek, který nemá v dalším ontogenetickém vývoji srovnání. Pokračuje rozvoj adaptačních schopností, reprezentovaný vzájemnou spojitostí a prolínáním funkčností CNS, učením prostřednictvím sociálního prostředí a tělesným růstem. V prvním roce života dítě postupně ovládá své tělo tak, že je schopno specificky lidské lokomoce ve vzpřímeném postoji, dovede uchopit a pouštět záměrně věci, rozvine svou praktickou inteligenci, je připraveno na zahájení řečové komunikace a naváže specifické vztahy k lidem, kteří o něj pečují“ (Pugnerová, 2010, s. 49). Pokud jsou vnitřní podmínky dítěte a podmínky prostředí v přibližné rovnováze, je dobrý život a vývoj dítěte zajištěn.

1.1.5 Batolecí období

Druhý a třetí rok dítěte se nazývá obdobím batolecím. Dítě se v tomto období učí osobní hygieně a sebeobsluze. Učí se svlékat, oblékat, mýt se, jíst lžičkou, pít z hrníčku. Toto učení sebeobsluze je přímo závislé na podmínkách a přístupu dospělých. Do jaké míry jej budou v tomto podporovat a učit ho, natolik dobře to potom bude dítě zvládat. Do jaké míry toto dítě zvládne, je také dáno rozvojem hrubé motoriky, tento vývoj je patrný na první pohled. (Berman, 2012) Dvouleté dítě se učí ovládat své tělo, zvládne chůzi v nerovném terénu nebo schody, tříleté dítě je již schopno se zvládnout naučit jezdit na tříkolce. Velké pokroky jsou také patrné v jemné motorice. Rozvíjí se mu vnímání, paměť, pozornost, představivost. Nedílnou součástí jeho života je hra. Dítě si začíná utvářet obraz o své osobě, uvědomovat si své „Já“. Pokud má dítě dostatek péče a podnětů, je schopno se naučit bezpočet činností, které využije v dalším vývoji a tedy i v pozdější přípravě na školní docházku. (Plevová, 2010)

1.1.6 Předškolní období

Mezi vstupem do mateřské školy a vstupem na základní školu je období předškolního věku – pro přípravu do školy období nejvýznamnější. V tomto období se dítě mění velice intenzivně, rozvíjí se po stránce intelektové a sociální. Jeho tělesné proporce se mění a jeho psychické schopnosti se rozvíjejí. Dítě začíná projevovat touhu po jiné skupině a jiných činnostech. *„Ve věku od tří do šesti let se změní tělesná konstituce dítěte. Typická baculatost v předchozím období se mění ve štíhlost a vznikají disproporce mezi růstem končetin, trupu a hlavy. Koncem předškolního věku probíhá „perioda růstu“, mluvíme o období vytáhlosti. Pokračuje osifikace kostí, zhruba ve věku šesti let se dovršuje osifikace zápěstních kůstek, což má význam pro rozvoj jemné motoriky. V rámci tělesného vývoje hovoříme „první strukturální přeměně“, která způsobuje dočasnou disharmonii nejen v oblasti tělesné, ale i duševní. Proto je vhodné, aby byla dokončena před nástupem do školy“* (Plevová, 2010, s. 68). V tomto období se zdokonaluje hrubá motorika. Dítě je již schopno zvládnout složitější pohyb, automatizuje se chůze, zdokonalují se i ostatní pohyby jako běh, chůze po schodech. Pohyb zůstává stále nejpřirozenější potřebou dítěte. Vývoj jemné motoriky dítěti umožňuje pracovat s tužkou, používat příbor, stříhat apod. Vývoj poznávacích procesů v tomto období probíhá velice intenzivně. Například pozornost, která je na začátku těkavá, se stává stálejší, dítě se lépe soustředí a vytvářejí se počátky úmyslné

pozornosti, které jsou nezbytné pro úspěšnost ve škole. Obohacuje se představivost, její vybavování je plynulejší, dítě je pak schopno souvisle reprodukovat děj pohádky, popisovat zážitky a další. V myšlení dochází k velmi velké změně. Jak uvádí Piaget, jedná se o myšlení názorné intuitivní. Dítě nyní uvažuje v celostních pojmech, které vznikají na základě vystižení podstatných podobností. Dítě dokáže vyvozovat závěry, jeho myšlení je však stále egocentrické, obtížně si uvědomuje názory druhého. Rozvíjí se pojmové myšlení, používá analýzu a syntézu a srovnávání. Velice častá je otázka typu – „proč?“. U dětí v tomto věku se rozvíjí smysl pro humor a jejich hlavní činností je hra. Dítě se jejím prostřednictvím seznamuje s okolím, zkoumá věci, experimentuje. Dětská hra je také základním výchovným prostředkem, jímž se usměrňuje vývoj dětské osobnosti. Koncem tohoto období se dítě začíná uvědomovat rozdíly mezi hrou a prací. Začíná postupně chápat smysl pracovních činností, chce tyto činnosti dělat v realu. Vstupem do školy končí období předškolního věku. Do vstupu do školy se formují první pracovní postoje a návyky. „Práce“ je pro děti příjemnou činností a je proto důležité toho optimálně využít pro další rozvoj a nezprotivit dětem toto nadšení, které budou potřebovat po vstupu na základní školu. (Plevová, 2010)

1.2 Školní zralost – proč je důležité se jí zabývat

Když má dítě začít povinnou školní docházku, začíná pro něj a pro jeho celou rodinu nové období, které představuje určitou míru zátěže. Mění se dosavadní způsob života rodiny. Škola vyžaduje po dítěti nové povinnosti, nastává mu jiný denní režim, mění se jeho sociální role. Už to není předškolák ale školák. Škola má nároky na jeho poznávací procesy, city, sociální vztahy. V tomto věku (okolo 6. roku) dochází k významným vývojovým změnám. Většinu z nich je nutné zvládnout pro úspěšné zvládnutí jeho nové role školáka. Jedná se o schopnosti a dovednosti, které jsou důležité jak pro zvládnutí výuky ale i například dobrého zvládnutí sociálních vztahů ve škole, třídě.

Jen málokteré z dětí se do školy těší naprosto bez výhrad. Vždy mu něco vrtá v hlavě, má určité pochybnosti, o tom jestli to zvládne a zda nezklame své rodiče, pokud mu něco nepůjde. Tento pro ně nevyhnutelný krok je pro ně naprosto zásadní a dělají si o něm obrázek podle toho, co slyší od svých rodičů, prarodičů nebo sourozenců (což nemusí být většinou nic pozitivního především v případě sourozenců). Rodiny k nástupu jejich ratolestí přistupují různě. Někde škola funguje jako strašák: věty typu : ... „Počkej o ni tě v té škole srovnají.“ V některých rodinách k nástupu do školy však

přístupují věcně („Když s budeš snažit bude vše v pořádku, pokud by náhodou nebylo, tak i přesto to bude v pořádku.“) a spíše řeší na jakou školu dítě poslat apod. (Mertin, 2010)

Vstup dítěte do školy představuje velkou zátěž. Dítě, které si předtím převážně jen hrálo a dělalo především to, co si přálo, je natlačeno do soustavné a disciplinované práce, která je kontrolovaná autoritou a vyhodnocována. Dítě se musí na delší dobu obejít bez rodičů, zapojit se do nového kolektivu. Velmi náročný pro něho může být fakt, že je srovnáváno s ostatními, kladou se velké nároky na pozornost. Role školáka tedy velmi zásadně ovlivňuje rozvoj dětské osobnosti a prožití zbývajících dětství. Dítě nechápe, že nástup do školy je nezvratný a to, že se dítě do školy těší, nemusí znamenat, že je na školu zralé a dostatečně připravené. Navíc netuší, co ho ve škole čeká. (Pilařová, 2012)

Zákon č. 561/2004 Sb. ukládá povinnost zahájení školní docházky u dětí, které nejpozději do 31. srpna včetně dosáhly věku 6 let. Tyto děti musí na jaře k zápisu do 1. třídy. Jak ale poznat, že je dítě zralé na školní docházku. Učení je účinné jen tehdy, nastupuje-li v pravý čas – ani brzy ani pozdě. Mezi pětiletými a šestiletými dětmi jsou značné rozdíly. Každé dítě je jiné, má své tempo. Co některé dítě zvládne v pěti letech, druhé s tím může mít problém ještě v šesti. Rychlost zrání mozku je podmíněna řadou faktorů. Jsou to vrozené a genetické činitele, hormonální vlivy, okolnostmi při narození dítěte (např. rizikové těhotenství, nedonošenost, porodní nebo poporodní asfyxie, různé komplikace v raném vývoji dítěte), úrazy, nemoc. Vše také může ovlivnit typ rodinné výchovy a další vlivy širšího sociálního prostředí. Zápis do základní školy by měl zjistit, zda je dítě zralé po stránce psychické, fyzické a sociální a emoční. Zjišťuje, zda bylo dosaženo předpokladů pro vstup do školy – tedy školní zralost a připravenost. (Košek Bartošová, 2014) *„Přestože se o tom tzv. Bílá kniha MŠMT ani Rámcový vzdělávací program nezmiňují, je kvalitní příprava na základní školu jedním z cílů výchovné práce v mateřské škole. Rodiče předpokládají, že mateřská škola tento úkol splní. Z různých úhlů pohledu jde rovněž o jeden z legitimních důvodů opravňujících existenci mateřské školy. Základní škola obecně staví na výsledcích práce mateřské školy a současně má řadu požadavků, které dítě nezíská prostým zráním, přítomností ve společnosti a někdy ani jen rodinnou výchovou, ale je k němu zapotřebí specifický trénink. Oblast přípravy na vstup do základní školy by neměla dominovat v programu mateřské školy, jak tomu snad bývalo v nedávno minulých dobách, zůstává však jeho nedílnou součástí“* (Mertin, 2010, s. 236). Na začátku roku 2016 byla schválena

novela Školského zákona. Mateřských škol se týká zavedení povinného roku předškolního vzdělávání, nárok na místo v mateřské škole pro čtyřleté děti. Toto téma je v současné době velice probírané a velké množství lidí upírá svůj zrak k zápisům do MŠ, jak se to vše zvládne s ohledem na to, že v současné době je mimo MŠ zhruba 20000 dětí a nemusela by stačit místa. Také spousta rodičů nesouhlasí s tím, že jim je nařízeno děti do školky umístit. Celá koncepce je pojata tak, aby se vyrovnávaly příležitosti pro všechny děti, což pokud se vše dobře zvládne, by opravdu mohlo být přínosné. Bude to však ještě stát spoustu úsilí a „doladování“ než bude novela k užitku pro všechny (jestli tomu tak skutečně někdy bude). Mateřská škola i základní škola tedy musí koordinovat své požadavky tak, aby mezi nimi existovala návaznost a dovednosti získané v mateřské škole neztrácely na hodnotě ani ve škole základní. (Mertin, 2010)

1.2.1 Školní zralost– vysvětlení, charakteristika pojmu

„Školní zralost bývá nejčastěji charakterizována jako stav dítěte, který zahrnuje jeho zdravotní, psychickou a sociální způsobilost začít školní docházku. Dítě, jež má zvládnout požadavky školní docházky, by tedy mělo být zralé a připravené na vstup do 1. třídy základní školy. V souvislosti se školní zralostí se uvádějí nejčastěji její tři složky. Fyzická zralost, psychická zralost, sociální a emocionální zralost... viz další kapitoly“ (Kropáčková, 2013, s.5). PhDr. Křováčková (2014) v Pedagogickém a psychologickém slovníku uvádí, že školní zralost je zralost CNS, která se projevuje odolností vůči zátěži, schopností soustředit se a emoční stabilitou. Zrání CNS totiž ovlivňuje lateralitu dítěte, rozvoj motoriky a senzomotoriky a je dále také předpokladem pro rozvoj zrakové a sluchové percepce. Tradičně se školní zralost týká pouze dítěte. Z psychologického hlediska je školní zralost chápána jako způsobilost dítěte absolvovat školní vyučování. Psychologové a pediatři varují, že předčasný vstup dítěte do školy by mohl poškodit sebedůvěru nebo by mohl způsobit neurotizaci či regresi. Je důležité, aby před vstupem do školy dítě došlo k určité úrovni v pozornosti, myšlenkových operacích, paměti, řeči, soustředěnosti a sociálních dovednostech. Dle pedagogického pojetí školní zralost je stav dítěte, který se projevuje v takové úrovni organismu, která mu umožňuje adaptaci na školu. Pojetí vychází z vývojové psychologie, ta vysvětluje, jak dítě dozrává ve svých mentálních schopnostech, vnímání, řečových a komunikačních dovednostech nebo pozornosti. Dítě, které splňuje určité parametry, je zralé pro zahájení školní docházky. (Bednářová, Šmardová, 2015)

Fyzická zralost

U fyzické neboli tělesné (biologické) zralosti jsou posuzovány tyto znaky:

- věk dítěte, jeho tělesná hmotnost a výška,
- dokončení 1. strukturální přeměny,
- celkové zdraví dítěte,
- zrání jeho organismu (týká se především zrání centrální nervové soustavy – to je předpoklad pro práci smyslů, rozvoj hrubé a jemné motoriky, laterality, pohybovou koordinaci, autoregulaci).

Fyzickou zralost dítěte musí posoudit pediatr v rámci předškolních zdravotních prohlídek a také rodiče a učitelka v mateřské škole. Musí se také brát ohled na dispozice pohlaví, přičemž dívky bývají mírně vyspělejší než chlapci, jsou tzv. „lépe zaškolitelné“ než chlapci, tento rozdíl může být i o čtvrt roku. Chlapci bývají biologicky i psychologicky křehčí. Ani samotný věk 6 let nemusí vždy jasně znamenat, že dítě bude po fyzické stránce dostatečně vyspělé na nástup do základní školy. Stav výšky a hmotnosti souvisí sice především se zdravotním hlediskem, je však dokázáno, že děti, které jsou dostatečně tělesně vyspělé, jsou ve škole úspěšnější než děti slabé tělesné konstituce. Ty jsou totiž více ohroženy nemocnostmi a větší unavitelností. První strukturální přeměna (osifikace zápěstních kůstek, dítě „se vytahuje“, upevňuje se zádové svalstvo, ...) způsobuje, že se u dítěte střídají stavy aktivity se stavy únavy a ochablosti, dítě může být celkově labilní a rozkolísané, proto je podstatné, aby toto bylo dokončeno ještě před nástupem do základní školy. Také každé výraznější oslabení zdravotního stavu může dítě znevýhodnit, znemožňuje mu držet krok s nároky, které na něj bude škola vyvíjet. Podle odborných studií je průměrný věk, kdy jsou děti vyspělé na školu 6 a půl roku. Učitel v první třídě se může setkat jak s dětmi pětiletými (rodiče mohou požádat o předčasný nástup do školy pro děti, které završí šestý rok od 1. září do 31. prosince daného roku – tyto děti však musí projít psychologickým vyšetřením) tak i sedmiletými, téměř osmiletými a musí tento fakt zohlednit. Nespornou podmínkou pro úspěšný start ve škole je přiměřená zralost CNS. Předčasné učení je pro dítě příliš namáhavé oproti učení, které přijde ve správnou dobu. Zároveň i opožděné učení (v případě neoprávněného odkladu školní docházky) může mít kontraproduktivní výsledek. Podle Matějčka dozrává zraková a sluchová diskriminace v průměru okolo

šesti a půl let. Toto je podstatným předpokladem pro nácvik čtení a psaní. Úroveň motorického vývoje je také velice důležitá pro činnosti, které jsou ve škole rozvíjeny – psaní, kreslení, pracovní činnosti i tělovýchovné dovednosti. Pokud má dítě dobře vyvinutou pohybovou koordinaci, tak příliš neplýtvá silami, jeho pohyby jsou totiž efektivnější. Nejpozději před vstupem do školy by měl mít rodič, učitelka MŠ nebo pediatr vypořádanou laterální dítěte, je totiž nezbytné vědět, jakou rukou dítě bude psát. (Křováčková, 2014)

Psychická zralost

Psychická neboli kognitivní, duševní, rozumová zralost je výrazně ovlivněna vrozenými předpoklady, rodinné prostředí a výchova - podílí se na ní dosavadní vývoj dítěte. Většinou kladný dopad na tento vývoj má také navštěvování dítěte mateřské školy. Je ale také důležité, kdy dítě do MŠ nastoupilo, předčasný nástup (např. v podobě jeslí) není podle odborníků dobrý a může dítě mírně zbrzdit ve vývoji. Také u dětí, které strávily dětství v ústavní péči, se projevuje opožděná připravenost. V případě nepodněného sociálního prostředí mohou pomoci přípravné třídy – tzv. nulté ročníky. Jak uvádí B. Křováčková (2014) přípravné třídy jsou pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, jejich zřízení školám umožňuje Školský zákon. Vzdělávací obsah těchto tříd je také součástí ŠVP, vzdělávání dětí v přípravných třídách je založeno na individuálním přístupu a individualizované práci. Jak dále uvádí B. Křováčková (2014), tyto třídy se zaměřují na rozvoj praktické samostatnosti, citové samostatnosti, sociální informovanosti, na rozvoj řečových schopností, laterální, logiku a myšlenkové operace, diferencované myšlení, záměrnou pozornost, rozvoj paměti a pracovního chování, záměrného učení. Vše se sleduje v průběhu celého školního roku. Práce pedagoga tedy obnáší diagnostické metody, které mu pomáhají identifikovat a vyrovnávat rozdíly a nedostatky v rozvoji a učení svěřeného dítěte. V období kolem šestého věku dítěte můžeme o něj pozorovat určité změny v poznávací oblasti, které signalizují připravenost na základní školu. *„Charakteristický je přechod od globálního, celostního vnímání k analytickému, pročleněnému. Tento vývojový pokrok umožňuje dítěti diferencovat vizuální a zvukové prvky (jde o nevyhnutelný předpoklad úspěchu ve čtení, psaní, počítání). Budoucí školák by měl být schopen nejen rozlišovat detaily, ale i z vnímaného celku vyčleňovat části a původní celek opět složit. Jde o schopnost analyticko-syntetické činnosti. Školsky zralé dítě dovede nejen rozlišovat různé detaily na obrázku (jejich tvar, počet, směr apod.), ale má i jinou strategii vnímání než dítě*

nezralé, dokáže si obrázky systematicky prohlížet, celek vnímá jako soubor detailů, mezi nimiž jsou nějaké vtahy“ (Petrová, 2010, s. 100). Šestileté zralé dítě skutečnost chápe realisticky a začíná logicky myslet. Dalším předpokladem je přechod od mimovolného a spontánního zapamatování k zapamatování úmyslnému a konkrétně logickému. Psychicky zralé dítě ovládá svou vůli koncentrací a pozornost. Ve škole se po něm bude vyžadovat, aby aktivně vnímalo a udrželo pozornost po určitou dobu. Také v řeči musí být patrný pokrok – školsky zralé dítě mluví v jednodušších souvětích, lze se s ním snadno domluvit a dítě dokáže samo sdělit, co potřebuje nebo má na mysli. Školsky zralé dítě je zvědavé, samo se hlásí o práci a nějaké úkoly, rádo se dozvídá nové věci, je aktivní a vytrvalejší ve svých činnostech, lze říci, že je také méně hravé. Oproti tomu dítě nezralé se snadno odkloní od započaté činnosti, není schopné se tolik soustředit a být vytrvalé.

Sociální a emocionální zralost

Sociální a emocionální zralost (nebo také motivační) se týká toho, jak se dítě zvládne adaptovat na novou roli žáka, na nový režim školy, týká se toho, zda má dítě odpovídající pracovní tempo, kladný přístup k učení, zda je ochotné spolupracovat. Zabývá se tím, zda dítě kontroluje okamžité nápady a impulzy, zda se bezproblémově začlení do nového kolektivu, do skupiny svých vrstevníků. Jedná se o to, zda má dítě emocionální stabilitu, jestli dokáže být odolné vůči frustracím a zátěžovým podnětům, jestli má dítě kladný postoj samo k sobě a má přiměřenou sebedůvěru. Z tohoto výčtu tedy vyplývá, že dítě musí být pro nástup do školy motivováno a přiměřeně emočně připraveno. Mnozí autoři uvádějí, že se jedná o emoční inteligenci. Ta je spjata s úspěšností jedince a je rozvíjena již v útlém dětství. „*Emoční zdatnost hraje právě při zařazení dítěte do školy významnou roli. I když je dítěti vstup do školy do jisté míry vnucen, mělo by mít kladný postoj ke škole, k učiteli, ke spolužákům. K tomu potřebuje podmínky, aby se kladně vyrovnalo s novou situací, získalo pocit, že všechno zvládne, necítilo se zaskočeno, zavaleno nároky*“ (Petrová, 2010, s. 102). Emočně zralé dítě kontroluje své pocity, impulzy, dokáže komunikovat a pobývat ve skupině vrstevníků. Je schopné odložit své momentální touhy stranou na později a podřídít se určitému režimu. Odkládá svou potřebu pohybu a usměřňuje své další potřeby. Obzvláště zásadní je, aby dítě zvládlo hodnocení, které přichází ze strany učitele, jen zralé dítě toto postupně dokáže a míří k dalšímu osobnostnímu růstu. V knize *Emoční inteligence* (Goleman, 1997) autor uvádí, že pro připravenost dítěte na školní docházku je důležité

mít jednu z nejzákladnějších znalostí – znalost, jak se učit. K tomu, aby ji dítě mělo, je důležité, aby mělo určité schopnosti:

- sebevědomí (Mělo by mít povědomí o tom, že dokáže samo sebe ovládat, mělo by být přesvědčeno, že když se pustí do nějakého úkolu, tak jeho snaha bude oceněna a popřípadě mu někdo pomůže.),
- zvědavost (Mělo by mít pocit, že dozvídat se nové věci je dobré a příjemné),
- schopnost jednat s určitým cílem,
- sebeovládání (Schopnost přizpůsobovat a ovládat své jednání způsobem, který odpovídá věku),
- schopnost pracovat s ostatními,
- schopnost komunikovat (Jedná se o přání sdílet s jinými pomocí slov myšlenky, pocity a představy),
- schopnost spolupracovat.

1.2.2 Školní zralost – metody jejího zkoumání

Otázka školní zralosti neušla ani J. A. Komenskému, který také stanoval, že šestý rok dítěte je nejvhodnější pro nástup do školy. Také ale upozornil na možnou nezralost některých dětí. „*Znamení pak, hodí-li se již do obecné školy dítě, tato budou: 1. Jestliže umí, což v mateřské škole uměti mělo. 2. Jestliže se při něm pozornost k dotázkám i jakáž takáž k odpovědem důmyslnost spatřuje*“ (J. A. Komenský, 2007, s. 89). Předpokladům úspěšné přípravy na školní docházku se tradičně věnuje jak odborná tak laická veřejnost. Je totiž velmi podstatné, zda vývojové změny dosáhly u dítěte v období jeho nástupu do školy přiměřené úrovně a kvality. Děti stejného věku mohou být po fyzické i psychické stránce nestejně rozvinuty. Jejich genetická výbava, zvláštnosti fungování jejich organismu a jedinečná dosavadní vývojová cesta způsobují, že soubor jejich předpokladů pro zvládnutí školních požadavků může být odlišný. I když toto všechno víme, tak nároky na děti jsou přitom obdobné, nepříliš často se berou ohledy na jejich odlišnosti, jejich různé předpoklady, věk nebo rozdílné podmínky, které dítěti poskytuje rodina. Ve škole se potom učitel setkává s dětmi, které se někdy značně liší a musí jednat podle standardních požadavků první třídy, tedy vzhledem k počtu dětí má často menší možnost pro individuální přístup a navíc potom konkrétní dítě nemůže hodnotit podle jeho vlastností, ale podle toho jak zapadá do standardů, do výkonnosti ostatních dětí ve třídě. Zralé dítě, které má podporu rodiny, školu zvládne. Avšak

v průběhu školního roku se u některých dětí (jedná se především o děti nezralé) mohou projevit známky maladaptace. Například dítě může být nespokojené, špatně spát, nechce se mu do školy, nechce dělat úkoly, špatně se přizpůsobuje nové autoritě, snadno se rozpláče apod.

Zápis do školy

„Zápis je pro dítě vstupní branou do školy. Většinou je to jeho první seznámení s prostředím školy, s jejími pedagogy. Ovlivňuje představy dítěte o škole, těšení se na školu nebo se naopak může podílet na obavách dítěte případně rodičů ze školní docházky. Je však i důležitým aktem pro rodiče, pedagogy mateřské a základní školy. Kromě již zmíněného seznámení se školou plní ještě několik funkcí, je to:

- *legislativní úkon,*
- *diagnostika dítěte ze strany školy (depistáž, prevence),*
- *informace pro rodiče a okolí, co je od jeho dítěte očekáváno za dovednosti, vědomosti“*(Bednářová, Šmardová, 2015, s. 11).

Zápis do školy je legislativním aktem, zákonný zástupce musí splnit svou povinnost a přihlásit své dítě k povinné školní docházce. Ta začíná počátkem školního roku, který následuje po šestých narozeninách dítěte. K povinné školní docházce může nastoupit i dítě mladší (viz kapitola výše). Zápis je obvykle první příležitostí, kdy se škola, může seznámit s dítětem, může posoudit, jestli je na školu zralé a připravené. Měla by rozlišit děti, které jsou na školu způsobilé a ty, které způsobilé nejsou – škola zde tedy plní funkci depistážní. Dále by měly rodičům vysvětlit, co je potřeba zlepšit, v čem jejich dítě je nevyzrálé – plní tedy také funkci preventivní. Může rodičům doporučit, aby s dítětem navštívili pedagogicko-psychologickou poradnu, přípravnou třídu, logopedickou péči nebo jiné zařízení podobného typu, které pomůže dítěti nebo jejich dítě vyšetří. Je potvrzeno, že požadavky, které škola u zápisu na dítě a jeho rodiče klade, se projeví na předškolní výchově v okolí. Forma a obsah zápisu se tak stávají určitým vodítkem pro rodiče i mateřskou školu, jakým směrem mají dítě rozvíjet. Jistou nevýhodou může být čas, kdy zápis do školy probíhá. Probíhá obvykle v lednu nebo v únoru a v době předškolního věku, kdy se dítě vyvíjí tak rychle jak už nikdy nebude a vývoj probíhá i skokově, tak se jedná o velmi dlouhou dobu, která bude ještě následovat, než dítě do školy nastoupí. Může tedy za tuto dobu udělat obrovské pokroky.

Pro samotný proces zhodnocení školní zralosti lze využít ucelené diagnostické nástroje, nebo si může škola koncipovat celou diagnostiku podle svých možností a potřeb. Oblasti zájmu ale většinou zahrnují složky:

Verbální vyjadřování – mnohdy při samotném zahájení rozhovoru s dítětem lze registrovat, jak dokáže komunikovat, zda má nějaké obtíže, nebo je přítomna nějaká forma narušené komunikační schopnosti. Pro podrobnější posouzení učitelé využívají zpěv písničky, recitaci, děti také mohou opakovat předem vybraná slova. Dále lze zkoušet jazykový cit. To má většinou podobu hledání rýmu, tvoření ženského rodu od mužského apod.

Grafomotoriku – zde učitele zajímá, jak bude dítě zvládat proces psaní. Sleduje se kvalita držení tužky, orientace na ploše apod. Toto se zkoumá především testy školní zralosti – viz odstavec níže.

Myšlení, paměť, znalosti – úroveň logického myšlení je různá a některé děti budou vždy napřed proti ostatním a stejně tak některé děti budou zaostávat od průměru a nepomůže jim ani odklad školní docházky. Učitelé mohou toto zkoumat předložením nějaké skládky, puzzle, děti mohou hledat chyby v obrázcích, řešit logické tabulky (například Logico piccolo). Do této kapitoly také spadá schopnost dětí si zapamatovat tvary, barvy, množství, zvládnutí jednoduchých početních operací a další.

Percepce – neboli sluchové a zrakové vnímání. Děti před nástupem do školy by měly být schopny určit odlišnosti u podobně vypadajících znaků, určit počáteční nebo poslední hlásky slova a také určit u podobně znějících slov, zda jsou nebo nejsou stejná.

Sociální dovednosti – žák první třídy by měl být dostatečně samostatný, zvládat věci bez přítomnosti rodičů, komunikovat s cizími lidmi, vydržet po určitou dobu pracovat, reagovat na zadané pokyny a chápat daná pravidla a hranice. Toto lze pozorovat také při zápisu. Učitel dává pozor, jak se dítě projevuje, zda vydrží pracovat a v jaké míře potřebuje podporu rodičů.

Pozornost – pro zhodnocení, jak je dítě schopno udržet pozornost, nemusíme využívat hned test pozornosti, ale stačí sledovat, jak dítě pracuje, jak se dokáže činnosti věnovat a zda dokáže eliminovat ruchy, které jsou okolo něho.

Testy školní zralosti - Pro základní orientaci v této problematice se využívá test školní zralosti (Kern-Jiráskův test školní zralosti). Ten zahrnuje kresbu postavy podle přesného zadání, opis krátké věty, která je psacím písmem a je složena ze tří krátkých slabik (například lze využívat větu „Je tu les.“) a obkreslení tvaru složeného z několika puntíků. Z kresby postavy může učitelka vyčíst hned několik věcí – držení tužky, stupeň vývoje kresby (tzn. že biologický věk dítěte může být vyšší nebo nižší než ten kalendářní věk), může zde zpozorovat prvky, které upozorňují na možnou lehkou mozkovou dysfunkci nebo nějaké psychické vlastnosti dítěte (např. nízké sebevědomí apod.). Opis věty učitelku celkem spolehlivě informuje o tom, jak dítě dokáže rozlišit tvary, směr čáry, velikost prvků, věta rozhodně není vybrána záměrně, jsou v ní obsaženy prvky, které učitelky potřebuje. U posledního úkolu v tomto testu jde o správný počet teček, tedy o správné napodobení počtu a zároveň tvaru obrazce, který představují.

Z uvedeného výčtu je očividné, že projevy připravenosti na nástup do školy lze sledovat v širokém spektru schopností. V ideálním případě budoucí prvňáček zvládne vše a je tedy snadné doporučit zahájení školní docházky, nebo naopak selhává ve všem a pak je jasný odklad školní docházky. Není nic neobvyklého, že dítě v něčem vyniká, exceluje a v jiné oblasti naopak zaostává. V tomto případě je nutné zařadit do testování další proměnné. Je nutné zvážit, zda jsou schopnosti na takové úrovni, aby pro dítě nebyl start stresující. Rodičům může být doporučena jiná škola, kde je třeba nižší počet žáků ve třídách nebo se jedná o jiný typ školy apod. (Bednářová, Šmardová, 2015)

1.3 Školní připravenost – charakteristika pojmu

Školní připravenost je však chápána jako aktuální stav rozvoje osobnosti dítěte ve všech oblastech. Posuzovatel by měl vždy přihlídnout k vnitřním vývojovým předpokladům ale také k vnějším výchovným podmínkám, protože toto všechno ovlivňuje psychickou vyspělost dítěte, která je podmíněna biologickým zráním organismu a vlivy prostředí. Dle Mertina (2010) lze při posuzování předpokladů pro vstup do školy na straně dítěte využívat tradiční kategorie školní připravenosti. Z jednotlivých charakteristik, které výrazně ovlivňují dobré výsledky žáka, zdůrazňuje: Věk dítěte, pohlaví dítěte, rozvoj řečových dovedností, schopnost učit se, chápavost, intelektové předpoklady, charakteristiky tradiční pracovní zralosti, psychomotorické tempo, soustředění, přiměřenou dovednost prosadit se, grafický projev, zdravotní stav. Dále také podnětnost

rodinného prostředí, rodinné klima socioekonomický status rodiny, očekávání ohledně vzdělávacích výsledků. Z hlediska mateřské školy se jedná o zaměření na rozvoj specifických dovedností potřebných ve škole, dosavadní úroveň a výsledky přípravy, profesní kompetence učitelek a z hlediska základní školy se jedná o program, podle kterého se ve škole vzdělává, podmínky ve škole a školský systém.

J. Kropáčková uvádí tyto faktory, které ovlivňují školní připravenost dítěte:

- věk dítěte
- pohlaví dítěte
- dědičnost
- zdravotní stav
- fyzickou zralost
- úroveň motoriky, sebeobsluhy
- úroveň jemné motoriky
- zralost psychických procesů
- lateralizace
- zralost řeči
- pracovní zralost
- citovou zralost
- sociální zralost
- podnětnost rodinného prostředí
- výchovný styl rodičů a jejich očekávání
- podnětnost předškolního vzdělávání v mateřské škole
- požadavky základní školy

Pojmy školní zralost a školní připravenost se v dnešní době často poměrně překrývají. V souvislosti rámcových vzdělávacích programů můžeme na tuto problematiku nahlížet v souvislosti s celoživotním učením a pojmy definovat prostřednictvím kompetencí. Pokud bychom to tak udělaly, lze říci, že školní zralost se definuje prostřednictvím kompetencí, které jsou závislé na zrání organismu a školní připravenost definovat prostřednictvím kompetencí, které do jisté míry vycházejí z prostředí a učení.

1.4 Odklad školní docházky

Některé děti započnou základní školní docházku s určitým znevýhodněním. Nemají dostatečně zvládnutý vyučovací jazyk, nemají dostatečnou úroveň vědomostí, mají nedostatečně rozvinutou grafomotoriku, jemnou motoriku, jsou oslabeny z hlediska sluchové nebo zrakové percepce nebo mají sníženou úroveň dovedností sociálních. Pro tyto děti škola představuje velkou zátěž. K zápisu musí jít všechny děti, které do 31. srpna (včetně) završí věk šesti let. Jak moc se ale datum jejich šestých narozenin blíží tomu srpnovému datu, je větší opatrnost na místě. Odložení školní docházky (Odklad školní docházky – dále jen OŠD) je vhodné u dětí, u kterých se jedná o zdravotní obtíže nebo nerovnoměrný, zpomalený vývoj nebo o jiné dílčí oslabení. Pokud by OŠD z hlediska toho, že dítě vyrůstá v nepodnětném sociálním prostředí, je nezbytné, aby dítě bylo zapsáno do mateřské školy nebo popřípadě do přípravné třídy. Pokud je dítě emočně nezralé, tak pro něho není nová role školáka motivační.

Podle platné legislativy může povolit OŠD dítěte o jeden rok ředitel školy na základě toho, že je dítě tělesně nebo duševně nezralé a požádá o to jeho zákonný zástupce (písemně). Žádost musí být podložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení nebo odborného lékaře.

Kategorie obecných příčin školní nezralosti uváděné v Pedagogickém a psychologickém slovníku:

- *„nedostatky v somatickém vývoji a zdravotním stavu,*
- *opožděný mentální vývoj, snížení inteligence,*
- *nerovnoměrný vývoj, oslabení dílčích schopností a funkcí,*
- *neurotický povahový vývoj, neurotické rysy a symptomy,*
- *nedostatky ve výchovném prostředí – psychická deprivace – sociokulturně znevýhodněné prostředí“ (Křováčková, 2014, s. 107).*

Podle průzkumu Logopedické společnosti vychází, že zhruba pětina dětí dostává OŠD. Nejčastěji měly OŠD děti, které se narodily od dubna do srpna, ale i děti podstatně starší byly zastoupeny v hojně míře.

Při zvažování OŠD musíme hodnotit hned několik faktorů:

- zdravotní stav,
- zralost CNS,
- soustředění,
- pravolevou orientaci,
- rozvoj řeči,
- kresbu.

Zdravotní stav posuzuje pediatr a vydává také příslušné doporučení, škola si může dále ještě vyžádat posouzení psychologa. Děti, které jsou často nemocné, často i chronicky, jsou tělesně křehké, mají poruchy imunity, alergie nebo jsou nedonošené – u těchto dětí je důležité zvážit všechny aspekty a rozhodnout, zda je nástup do školy vhodný.

V době, kdy by rodiče mohli žádat o OŠD by mělo být jasné, které ruce dítě dává přednost, kdyby bylo ještě stále nevyhraněné, nebo to nebylo dlouho jasné, může to znamenat pomalejší vyžívání mozkových hemisfér. To vůbec nesouvisí s intelektem dítěte, ale může to znamenat, že dítě je biologicky mladší, než co píše rodný list. Zrání CNS je natolik individuální, že ve věku okolo šesti let porovnávání s vrstevníky nepřipadá v úvahu (až okolo poloviny druhé třídy). Největší rozdíly ve zralosti jsou u dětí právě v posledním roce předškolního vzdělávání a v první třídě. Proto se o případných poruchách CNS hovoří až ve třídě druhé. Zrání CNS úzce souvisí s pravolevou orientací. Pokud má dítě obtíže s určování směrů, obrácenými písmeny apod., může se jednat o překříženou lateralitu a to je potřeba ověřit. Znamená to, že píše jednou rukou, ale oko má dominantní na straně druhé, potom je to potřeba více cvičit, aby dítě následně nemělo problémy s nácvikem psaní a čtení.

Pro úspěšný start je také důležité, aby se dítě dokázalo soustředit, což souvisí s psychickou zralostí (viz kapitola 1.2.1.2.). „*Míra schopnosti soustředit se a udržet pozornost i na úkolu, který dítě příliš nebaví, to patří k nejdůležitějším hlediskům při rozhodování o odkladu školní docházky*“ (Kutálková, 2010, s. 144).

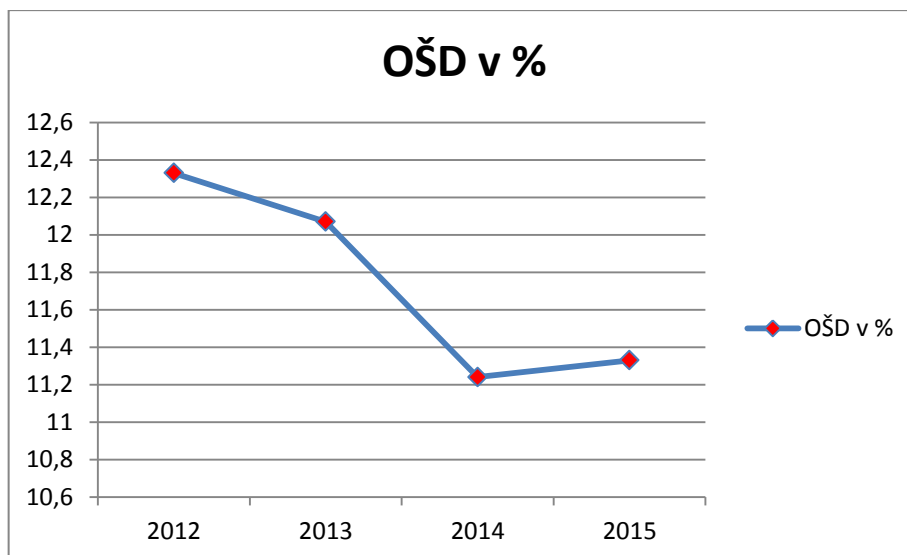
Je ideální, když dítě započne školní docházku a má plně vyvinutou výslovnost. Pokud tomu tak není, je důležité vyhledat logopedickou pomoc včas a dítěti se v tomto pečlivě věnovat. Pokud totiž dítě špatně vyslovuje, bude potom pro něho problém ve čtení a psaní – dítě bude psát to, co si říká a pokud si to vyslovuje špatně, pak to špatně

napiše. Rozsáhlejší porucha řeči souvisí se zráním CNS, a proto v tomto případě bývá OŠD pravidlem.

Také úroveň kresby může o školní zralosti ledacos prozradit. Napovídá také o schopnosti učit se číst a psát. Při rozhodování o školní zralosti se zkoumá nejen spontánní kresba, ale také schopnost dítěte napodobit složitější tvar nebo věnování se drobným detailům. Rozbor kresby (viz kapitola 1.2.2.)

Jak se tedy u OŠD rozhodnout? OŠD je opodstatněný v případě, že dítě je ještě příliš hravé, u ničeho neposedí, narodilo se až na jaře a jeho vývoj řeči ještě není dokončen. Také může být případ, že výsledky testů nejsou zcela přesvědčivé, potom rodič může požádat o OŠD a nechat si testy udělat ještě znovu o prázdninách, dítě od ledna do léta může udělat obrovský pokrok a OŠD by byl zbytečný. Také lze o OŠD uvažovat pokud dítě není rovnoměrně vyvinuté, například je šikovné, co se týče čísel, v jiných oblastech nedosahuje ani průměrného výkonu. OŠD je často také ale zbytečný. Pokud je dítě zralé, ale jeho míra intelektu je velmi průměrná, tak nemá smysl žádat o OŠD, jeho základní výbava daná od přírody se mu nezmění a je spíše žádoucí, aby bylo dítě vystaveno systematickému rozvíjení svých možností. Naprosto nevhodné je žádat o OŠD, pokud chceme dítěti jen tzv. prodloužit dětství. Před tím varuje i J. A. Komenský ve svém díle Informatorium školy mateřské: *„Zase pak přes šest lét děle doma dítě chovati také neradím: protože čemu se doma (podlé již ukázané zprávy) učiti má, volně v šesti letech vynaučiti se můž. A nezaneseli se hned předce dalším dobrým cvičením, zaneseli se neužitečnou zahálkou a zplaní zase.“* (Křováčková, 2014)

Jak uvádí ve svých statistikách portál Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT), tak v roce 2015 přišlo 150 100 dětí a z toho jich 17 013 zažádalo o OŠD. Poprvé od roku 2012 toto číslo přesáhlo hranici 17 000. Od roků 2013 a 2014 jejich počet stoupl o 341 dětí, od roku 2012 o 874. V královehradeckém kraji přišlo v roce 2015 k zápisu 7 569 dětí a z toho zažádalo o OŠD 1004 dětí. V následujícím grafu, který jsem na základě informací z portálu MŠMT sestavila, je patrné jak procento OŠD v posledních letech (od roku 2012) kolísá.

Graf 1 – OŠD v procentech

1.5 Vzdělávací oblasti vycházející z RVP ZV v návaznosti na RVP PV

Základní školy by měly pomoci dětem – svým žákům – utvářet a rozvíjet klíčové kompetence a měly by jim poskytovat spolehlivý základ všeobecného vzdělání, které bude orientované a situace blízké běžnému životu a praktické znalosti. Základní školy by měly vycházet z předškolního vzdělávání, měly by na něj navazovat, což bych chtěla ukázat na následující tabulce, která vychází jak z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání tak z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Tab. 1 – Porovnání RVP PV a RVP ZV

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
<i>Instituce poskytující předškolní vzdělávání, resp. jejich pedagogové, by měli při své práci sledovat tyto rámcové cíle:</i>	<i>V základním vzdělávání se usiluje o naplňování těchto cílů:</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání 2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost 3. získání osobní samostatnosti a schopnosti projevovat se jako samostatná osobnost působící na své okolí 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení ➤ podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů ➤ vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci ➤ rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých ➤ připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako

	<p>svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě ➤ učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný ➤ vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi ➤ pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci
Pro etapu předškolního vzdělávání jsou za klíčové považovány tyto kompetence	V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány kompetence:
<ol style="list-style-type: none"> 1. kompetence k učení 2. kompetence k řešení problémů 3. kompetence komunikativní 4. kompetence sociální a personální 5. kompetence činnosti a občanské 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ kompetence k učení ➤ kompetence k řešení problémů ➤ kompetence komunikativní ➤ kompetence sociální a personální ➤ kompetence občanské ➤ kompetence pracovní
Vzdělávací obsah je v RVP PV uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální. Tyto oblasti jsou nazvány:	Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dítě a jeho tělo 2. Dítě a jeho psychika 3. Dítě a ten druhý 4. Dítě a společnost 5. Dítě a svět 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk) ➤ Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace) ➤ Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie) ➤ Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět) ➤ Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství) ➤ Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis) ➤ Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova) ➤ Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova) ➤ Člověk a svět práce (Člověk a svět práce)

(RVP PV, 2004, s. 11, 12, 15) (RVP ZV, 2013, s. 8, 9, 11, 14)

Pavla Petru-Kicková ve svém článku uvádí, že pro MŠ klíčové kompetence představují soubor vědomostí, schopností, postojů a hodnot. Základní škola a její kompetence se téměř neliší, vychází ze stejného souhrnu vědomostí (oproti MŠ přibývají kompetence pracovní). V RVP PV klíčové kompetence kompetence vytvářejí elementární základ vzdělávání a jejich utváření připravuje dítě na vstup do základní školy a dalšího života. V RVP ZV jsou multifunkční a mají nadpředmětovou hodnotu. Z hledu do jednotlivých dokumentů je zřejmé, že se jedná o lehkou návaznost, která pomáhá pochopit směr vzdělávání, ale není příliš svazující pro tvorbu ŠVP. V RVP ZV nenalezneme konkrétní příklad toho, co má vše umět předškolák, ale v RVP PV nenalezneme, co musí umět dítě z rodiny.

1.6 Role učitele – jak může ovlivnit školní připravenost dítěte (kladně/záporně)

Učitelky v mateřských školách jsou kompetentní, aby se vyjadřovaly ke školní připravenosti dítěte. Důvodem je to, že pravidelně vykonávají pedagogickou diagnostiku a jsou tak schopny posoudit a zhodnotit, jak na tom po vývojové stránce dítě je. Dále většinou znají sociokulturní zázemí dítěte, protože jsou s ním v každodenním styku, prakticky s ním (s některými dětmi trávícími v mateřské škole hodně času) tráví více času přes den než rodiče. Dobře dítě znají a sledují jeho vývoj za delší časové období. Nezanedbatelným faktem také je, že stejně znají i další děti ve stejném věku a mají tedy možnost srovnání. Díky těmto faktorům jsou učitelky v mateřských školách schopny objektivně zhodnotit vývojovou úroveň a předpoklady pro zvládnutí školní docházky. Mají velký poradní hlas a je důležité, aby především kvůli dítěti spolupracovaly jak s rodiči, tak s odborníky – jako jsou pediatři, psychologové, učitelky základních škol apod. (Mertin, 2010)

1.7 Důležitost spolupráce MŠ se ZŠ

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání jsou velice dobře formulovány principy předškolního vzdělávání s ohledem na specifika předškolního věku a respektující individuální přístup. Jedná se o tyto principy, při jejichž dodržování by mělo dojít k tomu, aby dítě bylo skutečně dobře připravené do základní školy a na tento přestup bylo dostatečně zralé, aby přechod proběhl hladce.

- Je nutné, abychom akceptovali přirozená vývojová specifika dětí předškolního věku a důsledně je promítaly do obsahu, forem a metod vzdělávání.
- Měli bychom umožňovat rozvoj a vzdělávání každého jednotlivého dítěte s ohledem na jeho individuální možnosti a potřeby.
- Musíme se zaměřit na vytváření základů klíčových kompetencí, které jsou dosažitelné v předškolním věku a později v mladším školním věku.
- Na základě dlouhodobého a každodenního kontaktu jak s dítětem, tak s jeho rodiči musíme provádět diagnostiku a to zejména u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Vytváříme předpoklady pro pokračování ve vzdělávání tak, že za všech okolností budou maximálně podporovány individuální rozvojové možnosti dětí a bude tak umožňováno každému dítěti dospět v čase, kdy opouští mateřskou školu. Dovedeme ho k optimální úrovni osobního rozvoje a učení, tedy k takové úrovni, která je pro dané dítě reálně dosažitelná.

„Důležitým úkolem předškolního vzdělávání je vytvářet dobré předpoklady pro pokračování ve vzdělávání tím, že za všech okolností budou maximálně podporovány individuální rozvojové možnosti dětí, a umožňováno tak každému dítěti dospět v době, kdy opouští mateřskou školu, k optimální úrovni osobního rozvoje a učení, resp. k takové úrovni, která je pro dítě individuálně dosažitelná. V zájmu zajištění propojenosti a plynulé návaznosti předškolního a základního vzdělávání a z důvodu maximálního využití a uplatnění výsledků dosažených v etapě předškolního vzdělávání je nutné, aby základní škola, zejména v počátcích své práce s dítětem, s těmito přirozenými rozdíly ve vzdělávacích možnostech i výkonech dětí dostatečně počítala, brala v úvahu psychologická a didaktická specifika vzdělávání dětí této věkové skupiny a promítala tyto zřetele náležitě do svých forem a metod vzdělávání“ (RVP PV, 2004, s. 8).

Rodina i mateřská škola dítěti zjednoduší orientaci a posílí sebejistotu a pocit bezpečí. Předškolní program je záměrně dostatečně zpracován tak, abychom pomocí nejrůznějších her mohli dítě na školu kvalitně připravit, zároveň během školní docházky se dá leccos dohonit i docvičit pokud je to zapotřebí. Lze říci, že děti, které navštěvují mateřskou školu, mají určitou výhodu před dětmi, které ji nenavštěvují. Bývají totiž lépe připraveny na práci v dětském kolektivu, učí se respektovat jeho pravidla, lépe se

adaptují na školní prostředí a jeho režim dne, také jsou zvyklé, že na ně dohlíží jakási „vyšší autorita“ – učitel/ka.

Důležitým úkolem mateřské školy je, aby přirozenou cestou rozvíjela potenciality dítěte a zároveň vyrovnávala možné sociokulturní nedostatky. Mateřská škola by měla podporovat aktivní dětství a radost dětí, neměla by se tedy stát místem, kde by se z dítěte stal předčasně školák, jelikož příprava na vstup do základní školy není hlavním cílem předškolního vzdělávání, to je akceptování dětství, respektování individualit, prostor pro socializaci, volnou hru, samostatnost, prožitkové učení a další. Mateřské školy takzvaně posilují funkci rodiny a kultivují dítě ve všech oblastech a příprava na školní docházku v mateřské škole nespočívá jen v nácviku specifických dovedností, neměla by dominovat programu mateřské školy, ale jedná se o průběžnou podporu celkového rozvoje dítěte směřující k dalšímu vzdělávání. Z pedagogického hlediska představuje příprava na školu dlouhodobý proces, který probíhá při veškeré práci s dítětem, příprava nemůže být nárazová ale průběžná. Nelze tedy vyvrátit, že příprava na základní školu je nedílnou součástí mateřské školy a je proto důležité, aby obě instituce spolupracovaly. Musí koordinovat své požadavky tak, aby mezi nimi existovala určitá návaznost, aby se dovednosti, které děti získají v mateřské škole, neztrácely a aby mateřská škola děti připravovala na faktické požadavky školy základní. Je vhodné, aby se učitelky ze základních škol sešly s učitelkami škol mateřských a proběhla mezi nimi komunikace, ze které by vyšly požadavky na děti, se kterými by se potom následně dalo pracovat.

Pro čerstvé prvňáčky bývá začátek školního roku dosti náročný, a aby se zamezilo případným problémům, je spolupráce mezi mateřskou školou a základní školou nezanedbatelná, je nutná plynulost přechodu. Tato plynulost může být zajištěna již zmíněnou komunikací mezi školkou a školou, komunikací učitelů, ale může se využít i dalších věcí, které plynulost zajistí. Mohou se setkávat prvňáčci s budoucími prvňáčky, školy mohou pořádat návštěvy, dny otevřených dveří, nejrůznější konzultace, školy i školky mohou pořádat nejrůznější kulturní nebo sportovní akce, při kterých se děti setkávají se svými budoucími pedagogy. Děti se nenásilně seznámí s novým prostředím, novými pravidly i režimem a přechod se pro ně tímto stává snazším. Jak navrhuje ve své bakalářské práci Lenka Kašíková, tak učitelé a učitelky mateřských škol by společně s učitelkami a učiteli škol základních měli vytvořit plán spolupráce, který by měl pomoci budoucím prvňáčkům, aby bez problému zvládli přechod z mateřské školy

do první třídy. Jsou různé možnosti, jak spolupracovat, mohou to být společné akce, které napomáhají dětem adaptovat se na nové prostředí a lidi. Jedním z prvních kontaktů se základní školou je individuální návštěva prvňáčků – bývalých předškoláků, kteří po přechodu do 1. třídy navštíví mateřskou školu, ukáží dětem učení a povykládají, co ve škole dělají, jak je to baví apod. Také i v zájmu základních škol je podporovat spolupráci s mateřskou školou, je důležité, aby děti, které přicházejí do 1. třídy, měly dostatečné vědomosti a dovednosti a tato změna jim nepůsobila adaptační potíže. První návštěva dětí 5-6 letých může probíhat již na podzim, kdy mohou děti přijít pozdravit „bývalé“ kamarády, kteří jim ukáží, co se už za krátkou dobu ve škole naučili. Děti se seznámí s budovou školy, prohlédnou si výzdobu a některé místnosti. Možnosti spolupráce jsou opravdu pestré a je důležité, aby každá školka i každá škola alespoň jednu z nich využívala.

2. Empirická část

2.1 Úvod empirické části

V rámci empirické části své bakalářské práce jsem se zaměřila na činnosti, které se v MŠ provádějí a přímo na ně navazuje 1. třída. Mé šetření se uskutečnilo tak, že jsem navštěvovala mateřské školy v Hradci Králové (město mého bydliště) a pozorovala jsem jejich práci s dětmi. V Hradci Králové (zřizovatel je Statutární město Hradec Králové) se nachází 18 mateřských škol, které stojí samostatně (z toho 7 jich je sloučeno pod větší mateřskou školou) a dále se zde nachází 14 mateřských škol, které jsou zřízeny jako součást základní školy. Já jsem si pro své pozorování zvolila 15 pracovišť (8 mateřských škol pod základní školou, 7 samostatných). Dále jsem vždy uskutečnila rozhovor s pověřeným pracovníkem (učitelka nebo učitel, který vede v tomto školním roce děti, které v dalším školním roce započnou školní docházku – dále jen předškoláci). Mé šetření jsem uskutečnila v prosinci 2015 až únoru 2016 a odpovídalo mi 14 respondentů - pedagogů (v jednom případě pan vedoucí učitel odpovídal za dvě třídy). Nejčastěji se jednalo o učitelky, vedoucí učitelky ve věku od 25 do 55 (odhadem) a také mi odpovídal jeden muž – vedoucí učitel (40 let).

Mé pozorování probíhalo v době dopoledních činností nebo odpoledních. Záleželo vždy na tom, jak jsme se s učitelkou/učitelem domluvili. Pokud se jednalo o třídu předškoláků, tak jsem je navštívila dopoledne. Pokud se jednalo o heterogenní třídu, tak jsem MŠ navštívila v době, kdy byla činnost cíleně zaměřená na předškoláky (většinou v době odpoledního odpočinku mladších dětí).

Dále jsem vedla rozhovor s pedagogem, otázky jsem měla předem připravené, aby se mi s výsledky lépe pracovalo, ale také jsem podle okolností otázky přizpůsobovala. Jednalo se tedy o polostrukturovaný rozhovor s převážně otevřenými otázkami, u kterých v další kapitole vyhodnotím výsledky, formulář pro rozhovor a ukázka záznamového archu jsou přiloženy v Přílohách (viz Příloha A, B):

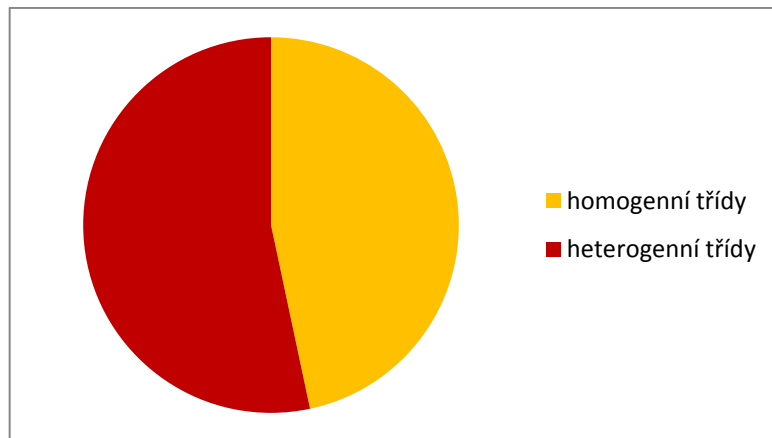
V další kapitole potom budu vycházet z otázky č. 9. a důkladněji tyto činnosti rozeberu z pohledu cílů těchto činností a jejich návaznosti na 1. třídu základní školy.

2.2 Zjištěné poznatky z průzkumu návaznost MŠ-ZŠ

2.2.1 Výsledky rozhovorů

Otázka č.1 V jaké školce (třídě) působíte? (homogenní, heterogenní)

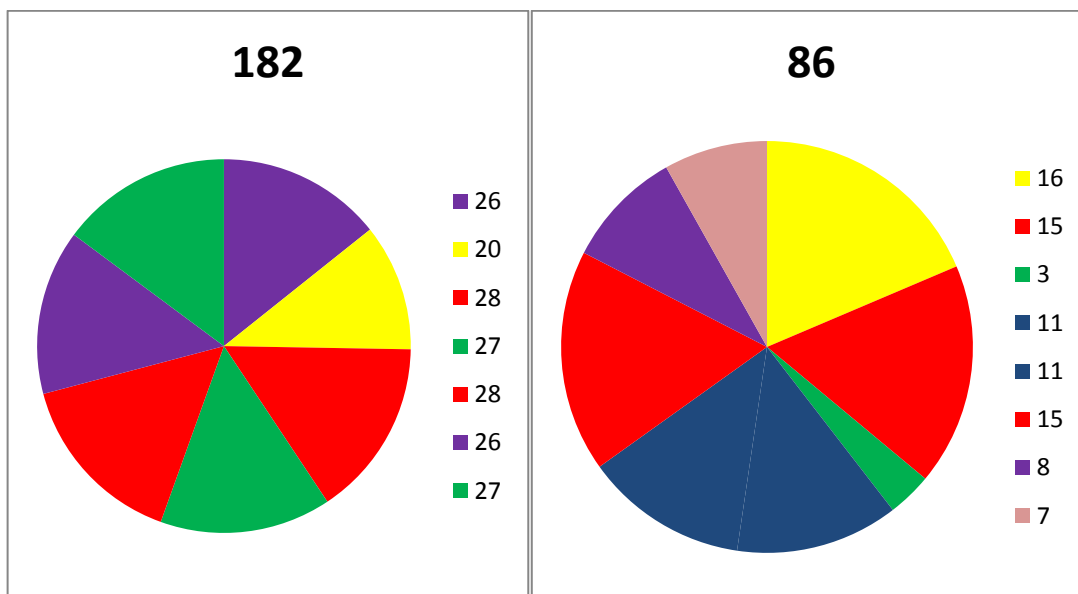
Aby má práce nebyla příliš zaměřena jen na jeden typ třídy, tak jsem navštívila pracoviště tak, aby poměr homogenních a heterogenních tříd byl vyvážený. Podařilo se mi navštívit 7 tříd homogenních a 8 tříd heterogenních. V každém typu třídy totiž probíhá činnost s předškoláky odlišně.

Graf 2 - Rozložení typů tříd

Otázka č.2 Kolik předškolních dětí (předškoláků) v letošním školním roce ve třídě (školce) máte?

V této otázce se počty dětí lišily podle toho, o jakou třídu se jednalo (věkově stejnorodé nebo smíšené). Ve třídách s dětmi stejného věku bylo průměrně (aritmetický průměr) 26 dětí (počty od 20 do 28). Ve třídách s dětmi různého věku bylo průměru předškoláků méně, průměrný počet byl při zaokrouhlení 11 dětí (počty od 3 do 16).

Graf 3 - homogenní třídy

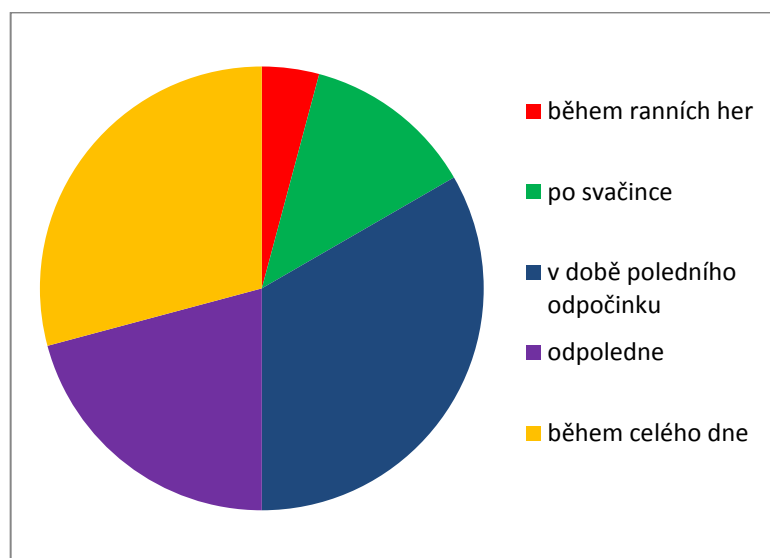
Graf 4 - heterogenní třídy

Otázka č.3 Kdy během dne provádíte činnosti zaměřené pouze na předškoláky, které je mají připravit na nástup do ZŠ?

- a) během ranních her
- b) po svačince
- c) v době poledního odpočinku
- d) odpoledne
- e) během celého dne

U této otázky mi učitelé a učitelky často odpovídali tak, že jsem si musela poznamenat více odpovědí. Odpovědi se opět lišily také podle toho, v jakém typu třídy jsem se zrovna nacházela. V homogenních třídách, kde se mohou celý den věnovat pouze předškolákům, často uváděli, že příprava probíhá během celého dne, nebo vyjmenovali

části dne, ve kterých příprava probíhá. V žádné homogenní třídě nemají přímou přípravu předškoláků během ranních her a poledního odpočinku. Převažovaly odpovědi – během celého dne. V heterogenních třídách, kde se musí pozornost rovnoměrně zaměřit na každou věkovou skupinu, převažovala odpověď během poledního odpočinku (s tím, že i předškoláci si odpočinou, ale jedná se o kratší dobu a ideálně v jiné místnosti než je ložnice pro mladší děti). V některých třídách probíhají odpoledne v rámci tzv. nadstandardní aktivity během celého nebo po svačince. Ani v heterogenních třídách tato příprava neprobíhá během ranních her (pouze v jedné, ale činnosti si děti volí samy, pokud si to vyberou uč. se jim věnuje při přípravě), což vidím jako pozitivní fakt, děti si mohou v této části dne volit aktivity samy a je zde prostor pro spontánní hru, která je pro děti tolik důležitá. Z grafu je patrné, že aktivity pro předškoláky učitelé zařazují většinou po celý den nebo od poledního odpočinku dále.

Graf 5 – rozložení aktivit během dne

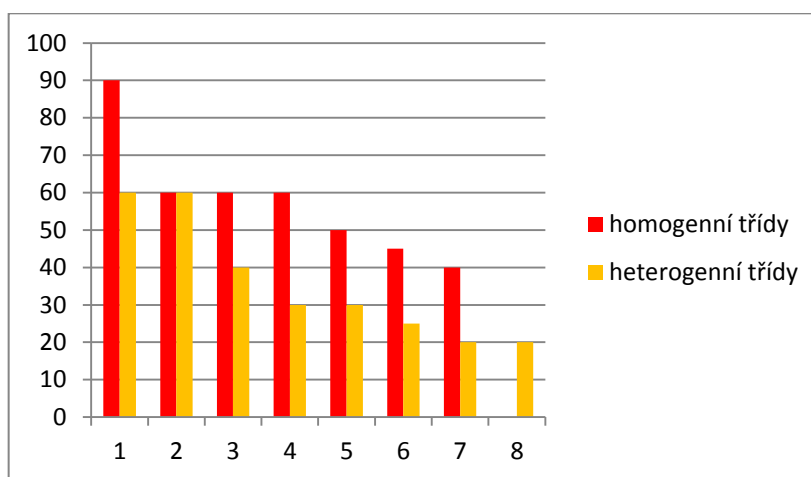
Otázka č.4 Jakou formou tyto činnosti probíhají?

Odpovědi na tuto otázku nelze číselně zhodnotit. Způsoby provádění přípravy předškoláků se v každé MŠ liší. Lze uvést, že ve většině heterogenních tříd připravují v rámci daných časových úseků, které připomínají školní hodinu, jen se jedná většinou o kratší časový úsek a je více variabilní (děti nesedí pouze v lavicích – tedy u stolečků), většinou probíhá v době, kdy mladší děti spí. Často se při těchto přípravách využívá pracovních sešitů nebo pracovních listů. V několika MŠ také uvedly, že využívají práce na interaktivní tabuli (které jsou v hradeckých MŠ celkem běžné). Učitelky si také

vytvářejí vlastní pracovní listy, úkoly většinou přizpůsobují danému probíranému tématu vyplívajícího z třídního vzdělávacího programu (TVP). V jedné MŠ mi uvedli, že děti si vybírají samy, který pracovní list budou vyplňovat (nabídka je k dispozici u učitele, ten dále slouží jen jako kontrola a případná pomoc). V další MŠ mají aktivity během týdne rozdělené tak, že 2 dny v týdnu věnují pracovním listům s grafomotorikou, jeden den výtvarná činnost, jeden den interaktivní tabule a pátý den věnují didaktické hře určené pro předškoláky, která vychází z tematického celku. V některých MŠ mi uvedli, že příprava pro předškoláky probíhá v rámci nadstandardní aktivity – tzv. kroužku pro předškoláky. V homogenních třídách lze říci, že se příprava jako školní hodina téměř nekoná, činnosti se vykonávají prakticky po celý den. Obojí pojetí má své výhody i nevýhody. V heterogenních třídách si děti lépe zvyknou na formu hodiny v první třídě, ale v homogenních třídách se mohou zaměřovat na obtížnější činnosti po celý den, nemusí se tzv. brát zřetel na mladší kamarády. Domnívám se, že každému dítěti může vyhovovat něco jiného, ale zároveň jsem přesvědčena, že úroveň našich MŠ je natolik vysoká, že pokud dítě potřebuje více péče, aby mohlo nastoupit bez problémů do první třídy, tak je mu ta péče věnována, ať je v homogenní třídě nebo v heterogenní.

Otázka č.5 Kolik času zhruba tyto činnosti zabírají? (přibližně v minutách)

Časové úseky se liší podle toho, jakou formou přípravy předškoláků probíhají. V heterogenních třídách mají většinou daný časový úsek, odpověď na tuto otázku tedy byla pro ně snadná. I s pedagogickými pracovníky v homogenních třídách jsme se snažili dobu těchto činností postupně sečíst a i tak jsme se dostávali na různá čísla. Časy se tedy nejvíce lišily z důvodu pojetí předškolní přípravy. Nejdelší časový úsek vycházel tehdy, když příprava probíhala celý den. Nemyslím si však, že když je čas přípravě věnován kratší, že je to horší příprava. Jsem přesvědčena, že pokud příprava trvá v kuse třeba jen 20 minut, tak je stejně efektivní jako celodenní průběžná příprava, protože lze říci, že je více intenzivní. V homogenních třídách se přípravě denně věnují průměrně 58 minut (jedná se o práci průběžnou, rozdělenou na více kratších úseků). V heterogenních třídách přípravy trvají průměrně 36 minut (jedná se o práci na bázi školní hodiny).

Graf 6 – časové rozmezí (min.)

Otázka č.6 Kolikrát týdně tyto činnosti provádíte?

V každé homogenní třídě tyto aktivity provádějí každý den. V heterogenních ve velké většině také, pouze dvě třídy provádějí předškolní přípravu 3x týdně (tím se jim i snížil průměrný čas v minutách za den).

Otázka č.7 Jak často (kolikrát týdně, popř. měsíčně nebo nikdy) zařazujete tyto činnosti?

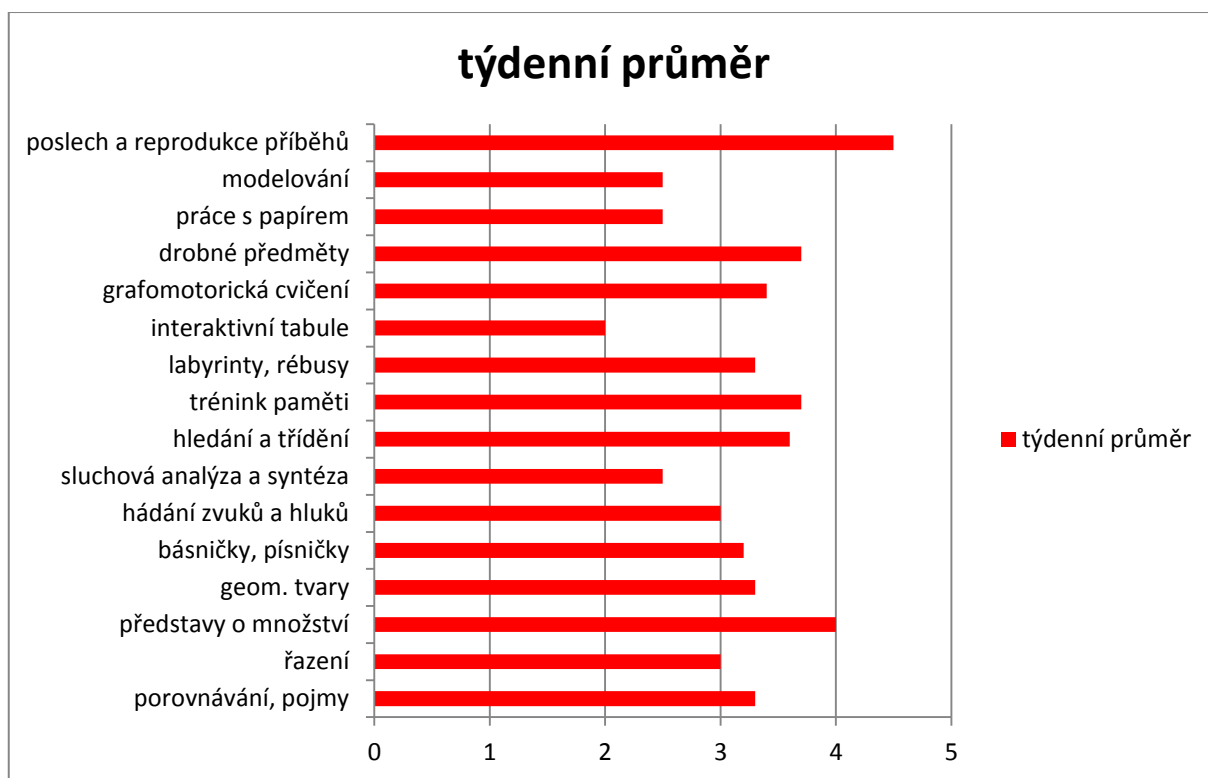
- porovnávání, pojmy (méně, více, stejně...)
- řazení (podle předem daných vlastností, dle velikosti, pojmenovávání větší, menší..., o kolik)
- činnosti pro rozvoj představ o množství (číselná řada, postřehování čísel na kostce, prstech...)
- hry s geometrickými tvary (kruh, čtverec, trojúhelník, obdélník)
- reprodukce básniček, písniček
- hádání zvuků a hluků z okolí
- činnosti pro rozvoj sluchové analýzy a syntézy
- hledání a třídění předmětů dle určitého hlediska
- hry pro trénink paměti (pexeso, Co se změnilo, ...)
- řešení labyrintů, rébusů
- práce s interaktivní tabulí nebo jiným médiem
- grafomotorická cvičení
- manipulace s drobnými předměty
- práce s papírem (vytrhávání, stříhání, skládání...)
- modelování
- poslech a reprodukce příběhů

Výsledky tohoto bodu znázorním tabulkou a grafem pro přehlednost. V tabulce uvedu, jak často v týdnu (v měsíci) dané činnosti učitelé s dětmi podle svého mínění provádějí v rámci předškolní přípravy. Čísla v tabulce uvádějí, kolik školek danou činnost provádí právě tolikrát kolikrát je uvedeno v prvním řádku.

Tab. 2 – Četnost činností – autor Kateřina Schánělová

	1xtýdně	2x týdně	3x týdně	4x týdně	5x týdně	1xměsíčně	2x měsíčně	nikdy
porovnávání, pojmy	3	3	2		7			
řazení	2	3	2		8			
představy o množství	1	1	5		8			
geom. tvary		5	3		6	1		
básničky, písničky	3	3	2	1	6			
hádání zvuků a hluků	2	3	3	1	5		1	
sluchová analýza a syntéza	6	2	4		3			
hledání a třídění	2	2	3	1	7			
trénink paměti	2	2	3		8			
labyrinty, rébusy	2	4	3		6			
interaktivní tabule	3	2	3		3			4
grafomotorická cvičení	1	2	6	2	4			
drobné předměty	3	1	1	1	9			
práce s papírem	2	3	5		3	2		
modelování	3	6	4		2			
poslech a reprodukce příběhů			3	2	10			

Graf ukazuje, která z uvedených činností, je v rámci týdne v MŠ pro děti nejčastější.

Graf 7 – Četnost činností v týdenním průměru

Otázka č.8 Zařazujete jiné činnosti, které nebyly v otázce č. 7. zmíněny? Jaké?

Učitelé a učitelky uváděli tyto činnosti:

- Skřítkové pro každé roční období (environmentální výchova) – děti vždy probouzí jiného skřítku
- celoškolní akce – oslava významných dní v roce (sv. Martin, dětský den, ...)
- kroužky pohybových her
- vědecké pokusy (s vodou, ohněm, různými materiály, ...)
- montessori dílničky, aktivity
- logopedická prevence
- předplavecký výcvik
- zájmová hra na flétnu
- zájmové seznamování s angličtinou
- vlajky, abeceda, sčítání, odčítání,
- aktivity běžného života (nakupování, hledání v jízdním řádku, sledování kalendáře)

- stolní hry
- skládání slov z písmen
- hledání určitých znaků v časopisech
- péče o domácího mazlíčka
- pěstování květin, plodin
- práce na pozemku, úklid zahrady
- praktické činnosti (zatloukání hřebíků, vrtání, ...)
- Co mám dělat, když se ztratím (poznávání uniform, doprava, ...)
- Dopravní školička
- didaktická hra – Elektrický obvod
- keramický kroužek
- návštěvy knihovny

Otázka č.9 Domníváte se, že zařazujete nějakou činnost nebo nadstandardní aktivitu, která dětem zjednoduší start povinné školní docházky? Jakou?

viz kapitola 2.2.2.

Otázka č.10 Ve kterých činnostech, které běžně provádíte v MŠ, podle Vás ZŠ dále pokračuje? (např. grafomotorická cvičení, poslech příběhů, ...)

Někteří učitelé a učitelky mají vlastní zkušenosti (mají vlastní děti, MŠ úzce spolupracuje se školou), jiní nemají, ale přesto téměř ve všech případech souhlasí s tím, že ve škole dále rozvíjejí vše, čemu se v MŠ věnují. Činnosti jako sebeobsluhu a podobně nemusejí dále rozvíjet, ale prakticky stále rozvíjejí grafomotoriku, počítání, třídění a další. Některé učitelky měly zkušenost, že ve škole se pokračuje s podáváním ruky (jiné naopak toto uvádějí jako věc, ve které se nepokračuje. Dále uvádějí návštěvu kulturních událostí a účast na soutěžích.

Otázka č.11 Ve kterých naopak již dále (bohužel) nepokračuje?

Učitelé a učitelky odpovídali takto:

- nedokáží posoudit – toto byla poměrně častá odpověď z důvodu, že nejsou v kontaktu se základními školami
- práce ve skupinách
- tvořivé myšlení
- slušné chování – pozdrav
- podávání ruky
- volná hra
- odpolední spánek
- samostatné uvažování

2.2.2 Výsledky pozorování – nadstandardní činnosti, aktivity, které dětem zjednodušují start povinné školní docházky.

V této kapitole uvádím činnosti, které jsem v rámci svého pozorování viděla v MŠ (byly mi tedy předvedeny) nebo mi je učitelky popsaly, když jsem se jich ptala, co dalšího ještě dělají. Několikrát se mi stalo, že se činnosti v menší či větší míře opakovaly, byly si podobné, nebo se jednalo o téměř stejné hry (viz Graf 8). U každé činnosti uvedu její popis, potřebné pomůcky, metodický postup a cíle vycházející z Konkretizovaných očekávaných výstupů RVP PV(neuvádím všechny, které jsou v činnosti zastoupeny, pouze ty nejvýznamnější).

Pohádka z pusy

Děti si místo poslechu pohádky od paní učitelky příběhy samy vymýšlejí.

pomůcky: žádné nejsou k této činnosti potřeba

Metodický postup:

- činnost probíhá obvykle před odpočinkem (tak to bylo v MŠ, kde jsem činnost viděla, ale tuto hru lze jistě zařadit téměř v každé části dne),
- učitelka určí jedno z dětí, které chce pohádku vyprávět, nebo je zrovna ten den na řadě, záleží, jak to mají v MŠ nastavené (část se stává, že děti si již pohádky připravují dopředu a těší se, až je přednesou),

- dítě se posadí před ostatní děti, které leží na podložkách, matracích nebo lehátkách (pokud je mu to nepříjemné, může zůstat ležet na svém místě mezi dětmi),
- dítě začne vyprávět, nikdo ho nepřerušuje a všichni poslouchají, doptat se mohou až následně,
- nakonec ostatní dítěti poděkují a nastává klidná část, kdy všichni odpočívají,

Cíle:

- používat jednoduchá souvětí, vyjádřit myšlenku, nápad, mínění, popsat situaci, událost, vyjádřit svoje pocity, prožitky,
- soustředěně poslouchat pohádku,
- vyjadřovat fantazijní představy.

Časopisy

Děti mají k MŠ k dispozici různé časopisy, letáky apod. a hledají v nich konkrétní věci a znaky.

pomůcky: časopisy, letáky, nůžky, lepidlo, čtvrtky

Metodický postup:

- učitelka dětem zadá, co konkrétně mají najít (jedná se o určité věci, někdy i písmena, barvy, ...) (viz Příloha C)
- děti mohou čerpat z kupy časopisů
- musí se mezi sebou domlouvat, půjčovat si, rozdělit se
- této činnosti učitelky využívají často, proto někdy pouze děti shromáždí časopisy, založí si strany a ukáží, co našly.
- jindy, když se jedná o větší téma, tak vytrhávají a stříhají a lepí si svou koláž
- tyto koláže si potom vystavují

Cíle:

- vytrhávat, stříhat, lepit,
- rozlišit tvary předmětů, základní geometrické tvary, základní barvy, další barevné kvality a vlastnosti objektů např. lesk, hladkost a jiné specifické znaky,

- chápat jednoduché souvislosti, nacházet znaky společné a rozdílné, porovnat, dle společných či rozdílných znaků zobecňovat.

Prostírání k jídlu

Děti si samy nachystají své místo, samy se obsluhují.

pomůcky: příbory, nádobí, prostírání, sklenice, kartička s návodem

Metodický postup:

- děti si před obědem samy nachystají, co potřebují ke stolování (tedy prostírání, příbory, sklenici s pitím),
- dbají na to, aby měly vše na správném místě,
- k tomu jim slouží jako pomoc kartička, na které je vše předem předkreslené (viz Příloha B),
- když si místo nachystají, uklidí kartičku a nechají si místo zkontrolovat od učitele, učitelky,
- pokud není něco v pořádku, jsou na to upozorněny, ale musí zjistit co a napravit to,
- děti, které si jsou již jistější, tak kartičku nevyužívají,
- dále se obsluhují také samy, donesou si jídlo a odnesou ho (pomáhá se pouze mladším dětem nebo s teplou polévkou),

Cíle:

- samostatně jíst, používat příbor, nalít si nápoj, používat ubrousek,
- udržovat pořádek,
- zvládat jednoduché úklidové práce.

Grafomotorická cvičení

Děti mají na výběr několik úkolů na týden, samy si volí, co budou vypracovávat.

pomůcky: pracovní listy (viz Příloha B), tužky, pastelky

Metodický postup:

- v MŠ je určen čas, kdy se děti této činnosti věnují
- mohou si vybrat z úkolů, které jsou k dispozici, vždy ale něco vypracovávají

- může se stát, že za týden stihnou všechny úkoly, nebo každý den opakují jen jeden, když s výsledkem nejsou spokojeny
- na výstavku totiž mohou být umístěny jen ty práce, které jsou správně a pečlivě vyplněné
- učitel, učitelka zde slouží jen jako poradce a kontrola
- děti si většinou také samy svou práci hodnotí, zda se jim povedla, nebo to mohly udělat lépe
- práce, které nejsou umístěny na nástěnku, si děti uklízí do svého šuplíčku
- na konci týdne se všechny práce zařazují do portfolia dětí (do desek – to také dělají děti samy)

Cíle:

- upřednostňovat užívání pravé či levé ruky,
- napodobit základní geometrické tvary a znaky, napodobit některá písmena číslíce,
- odhadnout, na co stačí, uvědomovat si, co mu nejde, co je pro ně obtížné.

Úkol domů

Děti jednou týdně dostávají domů úkol, který vypracují a donesou zpět do MŠ.

pomůcky: většinou pracovní list

Metodický postup:

- v MŠ je určen jeden den, kdy děti dostávají domácí úkol (jsou s tím seznámeni i rodiče),
- učitelka jim rozdává úkol (obvykle pracovní list, či nějaká omalovánka nebo stříhání),
- vysvětlí dětem, co je jejich úkolem,
- děti si uklidí úkol do své skříňky a odpoledne si ho odnáší domů,
- druhý den ho vyplněný odevzdávají učitelce,
- pokud dítě úkol nedonese, má ještě šanci druhý den, jinak dostává puntík (ten nikdo nevidí, má ho učitelka u sebe v seznamu),
- když má dítě za měsíc 3 puntíky, dostává úkol navíc, to se však nestává,

Cíle:

- přijmout povinnost, soustředit se na činnost a samostatně ji dokončit,
- odložit splnění osobních přání na pozdější dobu,
- respektovat a přijímat přirozenou aktivitu dospělých.

Koupila babička ...

Hra pro procvičování paměti.

Metodický postup:

- děti se posadí na koberec do kruhu,
- učitelka začne, řekne, že se bude jednat například o druhy zeleniny a říká: „Koupila babička např. okurku“,
- dítě, které sedí vedle ní, tak pokračuje a říká: „Koupila babička okurku a např. rajče“,
- takto se hra posouvá dále, když už je toho příliš na zapamatování, začíná se znova, nebo se začne s jinou činností,

Cíle:

- pamatovat si postup řešení,
- rozvíjet a obohacovat hru podle své vlastní fantazie a představivosti,
- uplatňovat postřeh a rychlost.

Jako ve škole

Čas pro nácvik školní vyučovací hodiny (viz Příloha C).

pomůcky: vše, co je potřebné pro úkoly

metodický postup:

- v MŠ je určen konkrétní čas, kdy tato činnost probíhá (je tedy dobré, když v této době rodiče předškoláky nevyzvedávají),
- předškoláci jsou odpočatí, vyčůraní, umytí,
- zasednou ke stolečkům (vždy na stejné místo),
- pozdraví se s učitelkou, ta jim řekne, co bude dnes jejich úkolem,
- děti v klidu a bez povídání plní úkol,

- když něco potřebují, tak se přihlásí, nikdo nevykřikuje, aby nerušil ostatní při práci,
- hotový úkol si každý sám podepíše,
- pokud to ještě neumí, učitelka mu dá kartičku s jeho jménem a on se to snaží co nejlépe opsat,
- hotové úkoly se odevzdávají učitelce, ta je slovně ohodnotí, potom udělí známku (obvykle jedničku),
- tato „školní hodina“ trvá zhruba 25 minut,
- děti jsou dobře motivované a na takové „vyučování“ se vždy těší,

Cíle:

- samostatně splnit jednoduchý úkol, respektovat předem dohodnutá pravidla,
- nebát se požádat o pomoc, o radu,
- přirozeně projevovat radost z poznání a zvládnutého.

Slova na písmeno ...

Děti vymýšlejí slova na určité písmeno.

pomůcky: kartičky s písmeny

metodický postup:

- učitelka připraví kartičku s jedním písmenem (je zde napsáno ve všech podobách a nakreslen obrázek s jedním slovem začínajícím na toto písmeno viz Příloha C).
- děti si připraví pro sebe slovo nebo slova
- potom postupně říkají vždy jedno slovo
- hra se hraje tak dlouho, dokud děti vědí slova

Cíle:

- vyčlenit hlásku na začátku a na konci slova,
- vyslovovat všechny hlásky správně a mluvit zřetelně,
- mít přiměřeně bohatou slovní zásobu, dokázat osvojená slova aktivně uplatnit v řeči, používat větší množství slovních obrátů.

Moje oblíbená kniha

Děti prezentují svou oblíbenou knížku.

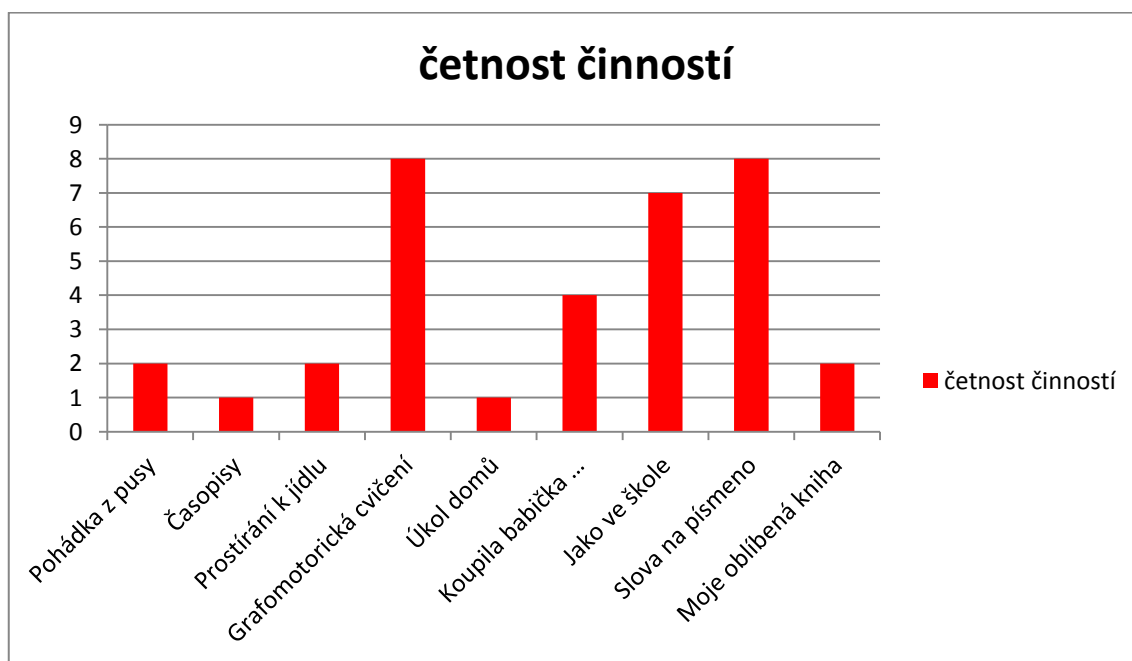
pomůcky: vybraná knížka dle volby dítěte

Metodický postup:

- je stanoven jeden týden, ve kterém si děti donesou do školky svou oblíbenou knížku,
- ostatní si je mohou prohlédnout, ale musí na ni být opatrní,
- každé z dětí (pokud nechtějí, tak je nikdo nenutí) před ostatními povypráví o čem je knížka, proč ji mají tak rády,
- ostatní se mohou ptát,
- učitelka dětem z knížek vždy něco přečte na ukázkou,
- knížky mají po celý týden vystavené a odnášejí si je až v pátek,

Cíle:

- vyprávět příběh s vizuální či akustickou oporou,
- soustředěně poslouchat pohádku, příběh,
- zapojovat se do činností, komunikovat a kooperovat s dětmi i se známými dospělými.

Graf 8 – Grafické znázornění výsledků pozorování v absolutní hodnotě

2.3 Závěr empirické části

Ve své práci jsem se zaměřila na činnosti v mateřských školách, které usnadňují dětem přestup na základní školu. Při mém výzkumu nebylo snadné vybrat jen některé činnosti, protože všechny činnosti, které učitelé a učitelky s dětmi v MŠ dělají, děti připravují na školu a jejich budoucí život – což spolu velice úzce souvisí. Při svých návštěvách jsem se ptala na tyto činnosti učitelů a jejich první reakcí obvykle bylo, že všechny činnosti a obvykle nám zabralo více času, než jsme se dostaly přímo ke konkrétním činnostem. Činnosti jsem uvedla vždy s cíli, abych ukázala, že jsou skutečně hodnotné a i podle RVP PV je jejich zvládnutí pro budoucí školáky velice důležité. Činnosti, které s dětmi v MŠ učitelky a učitelé dělají, jsou kvalitní a dětem usnadňují vstup do základního vzdělávání. Z mého průzkumu je patrné, že jsou v mateřských školách děti na školu systematicky a pečlivě připravovány. Učitelé a učitelky jsou velice kreativní a činnosti, které pro své děti vymýšlejí, jsou zábavnou formou připraveny tak, že mají kvalitní vzdělávací obsah, promyšlené cíle a kvalitní motivaci.

3. Závěr

V své závěrečné práci jsem se zaměřila na návaznost, kterou mezi sebou mají mateřská škola a základní škola. Cílem práce bylo zkoumání této návaznosti formou pozorování a rozhovorem s pedagogickými pracovníky. Při psaní mé práce jsem čerpala z dostupných zdrojů uvedených v následující kapitole a ze své vlastní praxe.

V teoretické části jsem se zaměřila na školní zralost a školní připravenost, tyto pojmy jsou popsány a vysvětleny ve třech kapitolách, v následujících čtyřech kapitolách jsem se podrobněji zaměřila na odklad školní docházky, roli učitele mateřské školy a na provázanost MŠ a ZŠ, což bylo pro mou práci stěžejní téma.

V empirické části popisuji svůj průzkum, který probíhal v mateřských školách v Hradci Králové. Zkoumala jsem zde činnosti, kterým se v MŠ věnují a ZŠ potom na ně dále přímo navazuje.

Podářilo se mi zjistit, že práce s dětmi v mateřských školách je kvalitní a děti jsou dobře připravovány na 1. třídu. Vyzkouší si zde mnohé činnosti, které budou vykonávat při učení ve škole. Tyto činnosti se jim líbí a také díky nim lze říci, že se děti na školu těší, mají dobrý pocit, že vše zvládnou a škola bude zábavná. Jako doporučení pro praxi vycházející z mé práce bych uvedla to, aby se učitelky zaměřily na RVP PV a také si řádně prostudovaly RVP ZV, aby věděly, co bude školáky v 1. třídě čekat. Dále je důležité, aby věřily své intuici a využily svou kreativitu pro přípravu přímé pedagogické činnosti. Pokud si přesto nebudou vědět rady, jaké činnosti myjí dětem nabídnout, mohou využít velkého množství literatury, která nabízí inspiraci nebo lze využít i internetových zdrojů, kde je velké množství vhodných činností.

4. Použité zdroje

Tištěné zdroje

- [1] BEDNÁŘOVÁ, Jiřina; ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 2. vyd. Brno: Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0793-9.
- [2] BERMAN, Jenn. *Zdravé a šťastné dítě: jak vychovat báječné, sebejisté a kreativní batole a správně ho nastartovat do života*. 1. vyd. Praha: Ikar, 2012. ISBN 978-80-249-1889-1.
- [3] GOLEMAN, Daniel. *Emoční inteligence: [proč může být emoční inteligence důležitější než IQ]*. 1. vyd. Praha: Columbus, 1997. ISBN 80-85928-48-5.
- [4] HOSKOVCOVÁ, Simona. *Psychická odolnost předškolního dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1424-8.
- [5] KAŠÍKOVÁ, Lenka. *Spolupráce mateřské školy a základní školy*. Olomouc, 2010. Závěrečná bakalářská práce na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, na Katedře sociologie a andragogiky. Vedoucí závěrečné bakalářské práce PhDr. Eva Šmelová, Ph.D.
- [6] KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana; PUPALA, Branislav. *Předškolní a primární pedagogika: Predškolská a elementárna pedagogika*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.
- [7] KOMENSKÝ, Jan Amos. *Informatorium školy mateřské*. 1. vyd. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1451-1.
- [8] KOŠEK BARTOŠOVÁ, Iva; KŘOVÁČKOVÁ, Blanka. *Už brzy půjdu do školy: Práce s předškoláky v mateřské škole a přípravné třídě*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0702-3.
- [9] KŘOVÁČKOVÁ, Blanka; SKUTIL, Martin. *Pedagogický a psychologický slovník: terminologický slovník zaměřený na primární a preprimární vzdělávání*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-513-4.
- [10] KUTÁLKOVÁ, Dana. *Jak připravit dítě do 1. třídy: obratnost a kresba, smyslové vnímání, řeč a početní představy, výchova, školní zralost a posouzení*. 2. dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3246-6.
- [11] KUTÁLKOVÁ, Dana. *První třídou bez problémů: jak si usnadnit výuku čtení, psaní a počítání*. 2. vyd. Praha: Galén, 2004. ISBN 80-7262-267-6.

- [12] MATĚJČEK, Zdeněk; LANGMEIER, Josef. *Počátky našeho duševního života*. Praha: Panorama, 1986.
- [13] MATĚJČEK, Zdeněk. *Praxe dětského psychologického poradenství: celostátní vysokoškolská příručka pro studenty filozofických a pedagogických fakult*. 1. vyd. Praha: SPN, 1991. ISBN 80-04-24526-9.
- [14] MERTIN, Václav; KREJČOVÁ, Lenka. *Metody a postupy poznávání žáka: pedagogická diagnostika*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-679-0.
- [15] MERTIN, Václav; GILLERNOVÁ, Ilona. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8
- [16] PILAŘOVÁ, D.; ŠIMEK, P. *Vstup do školy: Školní zralost*. 1. vyd. Praha: Raabe, 2012. ISBN 978-80-87553-53-4.
- [17] ŠIMEK, Petr. *Řeč a sluch: Školní zralost*. 1. vyd. Praha: Raabe, 2012. ISBN 978-80-87553-54-1.
- [18] ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka; BINAROVÁ, Ivana; HOLÁSKOVÁ, Kamila; PETROVÁ, Alena, PLEVOVÁ, Irena; PUGNEROVÁ, Michaela.. *Přehled vývojové psychologie*. 3. upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.
- [19] ŠMEHLOVÁ, Eva; PETROVÁ, Alena; SOURALOVÁ, Eva. *Připravenost dětí k zahájení povinné školní docházky v kontextu současného kurikula*. 1 vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3345-5.
- [20] Zákon č. 561/2004 Sb., *Školský zákon*. In: Sbírká zákonů. 24. 10. 2004. ISSN 1211-1244.
- [21] *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004. ISBN 80-87000-00-5.
- [22] *Konkretizované očekávané výstupy RVP PV*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2012.

Elektronické zdroje

- [1] MŠMT. *Zápisy do 1. ročníků základního vzdělávání* [online]. ©2013-2016 [cit 2016-3-31]. URL: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/zapisy-do-1-rocniku-zakladnich-skol?highlightWords=odklad+%C5%A1koln%C3%AD+doch%C3%A1zky>>.
- [2] PETRŮ-KICKOVÁ, Pavla. *Připravuje RPVP PV děti a vzdělávání v ZŠ?* [online]. ©2010-2013, 2012 [cit 2016-3-31]. URL: <<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=6999>>.
- [3] SHIRLEYS PRESCHOOL ACTIVITIES. *School Maturity* [online]. ©2005-2016 [cit 2016-3-31]. URL: <<http://www.shirleys-preschool-activities.com/school-maturity.html>>.
- [4] SNOPKOVÁ, Kateřina. *Mateřské školy* [online]. [cit 2016-3-31]. URL: <<http://www.hrdeckralove.org/urad/samostatne-materske-skoly>>
- [5] ZUČKOVÁ, Ivana. *Školní zralost* [online]. ©2011 [cit 2016-3-31]. URL: <http://www.pppfm.cz/skolni_zralost.html>.
- [6] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2016-04-01]. Dostupné z WWW:<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

5. Přílohy

Seznam příloh

Příloha A – Podklady pro rozhovor

Příloha B – Ukázka záznamového archu rozhovoru

Příloha C – Ukázka fotografií z pozorování

Příloha A – Podklady pro rozhovor

Otázka č.1 V jaké školce (třídě) působíte? (homogenní, heterogenní)

Otázka č.2 Kolik předškolních dětí (předškoláků) v letošním školním roce ve třídě (školce) máte?

Otázka č.3 Kdy během dne provádíte činnosti zaměřené pouze na předškoláky, které je mají připravit na nástup do ZŠ?

a) během ranních her

b) po svačince

c) v době poledního odpočinku

d) odpoledne

e) během celého dne

Otázka č.4 Jakou formou tyto činnosti probíhají?

Otázka č.5 Kolik času zhruba tyto činnosti zabírají? (přibližně v minutách)

Otázka č.6 Kolikrát týdně tyto činnosti provádíte?

Otázka č.7 Jak často (kolikrát týdně, popř. měsíčně nebo nikdy) zařazujete tyto činnosti?

- *porovnávání, pojmy (méně, více, stejně...)*
- *řazení (podle předem daných vlastností, dle velikosti, pojmenovávání větší, menší..., o kolik)*
- *činnosti pro rozvoj představ o množství (číselná řada, postřehování čísel na kostce, prstech...)*
- *hry s geometrickými tvary (kruh, čtverec, trojúhelník, obdélník)*
- *reprodukce básniček, písniček*
- *hádání zvuků a hluků z okolí*
- *činnosti pro rozvoj sluchové analýzy a syntézy*
- *hledání a třídění předmětů dle určitého hlediska*
- *hry pro trénink paměti (pexeso, Co se změnilo, ...)*
- *řešení labyrintů, rébusů*
- *práce s interaktivní tabulí nebo jiným médiem*
- *grafomotorická cvičení*
- *manipulace s drobnými předměty*
- *práce s papírem (vytrhávání, stříhání, skládání...)*
- *modelování*
- *poslech a reprodukce příběhů*

Otázka č.8 Zařazujete jiné činnosti, které nebyly v otázce č. 7. zmíněny? Jaké?

Otázka č.9 Domníváte se, že zařazujete nějakou činnost nebo nadstandardní aktivitu, která dětem zjednoduší start povinné školní docházky? Jakou?

Otázka č.10 Ve kterých činnostech, které běžně provádíte v MŠ, podle Vás ZŠ dále pokračuje? (např. grafomotorická cvičení, poslech příběhů, ...)

Otázka č.11 Ve kterých naopak již dále (bohužel) nepokračuje?

Příloha B – ukázka záznamového archu – autor Kateřina Schánělová

1. V jaké školce (třídě) působíte?
malá
4. k. třída 7. k. třída

2. Kolik předškolních dětí (předškoláků) v letošním školním roce ve třídě (školce) máte?
75 + 2 *(více na m. přípravě)*

3. Kdy během dne provádíte činnosti zaměřené pouze na předškoláky, které je mají připravit na nástup do ZŠ?
 a) během ranních her
 b) po svačince
 c) v době poledního odpočinku *hřiště, tanec, led na* *hřiště jako motivace*
zamyšlení *(mezi dětmi v učebně)*
 d) odpoledne
 e) během celého dne *skupině ke každému dítěti*

4. Jakou formou tyto činnosti probíhají?
10. hodiny

5. Kolik času zhruba tyto činnosti zabírají? (přibližně v minutách)

6. Kolikrát týdně tyto činnosti provádíte?
5x

7. Jak často (kolikrát týdně, popř. měsíčně nebo nikdy) zařazujete tyto činnosti?

- porovnávání, pojmy (méně, více, stejně...) *1x*
- řazení (podle předem daných vlastností, dle velikosti, pojmenování větší, menší..., o kolik) *x*
- činnosti pro rozvoj představ o množství (číselná řada, postřehování čísel na kostce, prstech...) *1x*
- hry s geometrickými tvary (kruh, čtverec, trojúhelník, obdélník) *(umění, každý kolo 1x, 2x, 3x)*
- reprodukce básniček, písniček *1x*
- hádání zvuků a hluků z okolí *1, 2 do minuty*
- činnosti pro rozvoj sluchové analýzy a syntézy *(zvířátka, slova) 1x*
- hledání a třídění předmětů dle určitého hlediska *1x*
- hry pro trénink paměti (pexeso, Co se změnilo, ...) *(slova, slova)*
- řešení labyrintů, rébusů *1x pravidelně*
- práce s interaktivní tabulí nebo jiným médiem *1x (kolo kolo)*
- grafomotorická cvičení *4x*
- manipulace s drobnými předměty *1x pravidelně*
- práce s papírem (vytrhávání, stříhání, skládání...) *kolo kolo*
- modelování *(klobouk v m. 1x, 2x, 3x, 4x, 5x, 6x, 7x, 8x, 9x, 10x)*
- poslech a reprodukce příběhů *(příběh, ...)*

5x *3krát*

8. Zařazujete jiné činnosti, které nebyly v otázce č. 7. zmíněny? Jaké?
plavání, jízda na kole, (přírodní dědictví, ...)

9. Domníváte se, že zařazujete nějakou činnost nebo nadstandardní aktivitu, která dětem zjednoduší start povinné školní docházky? Jakou?
zcela je novou formou, pro 4. třídu (jazyk)
nové MŠ, kromě podlaží a školky

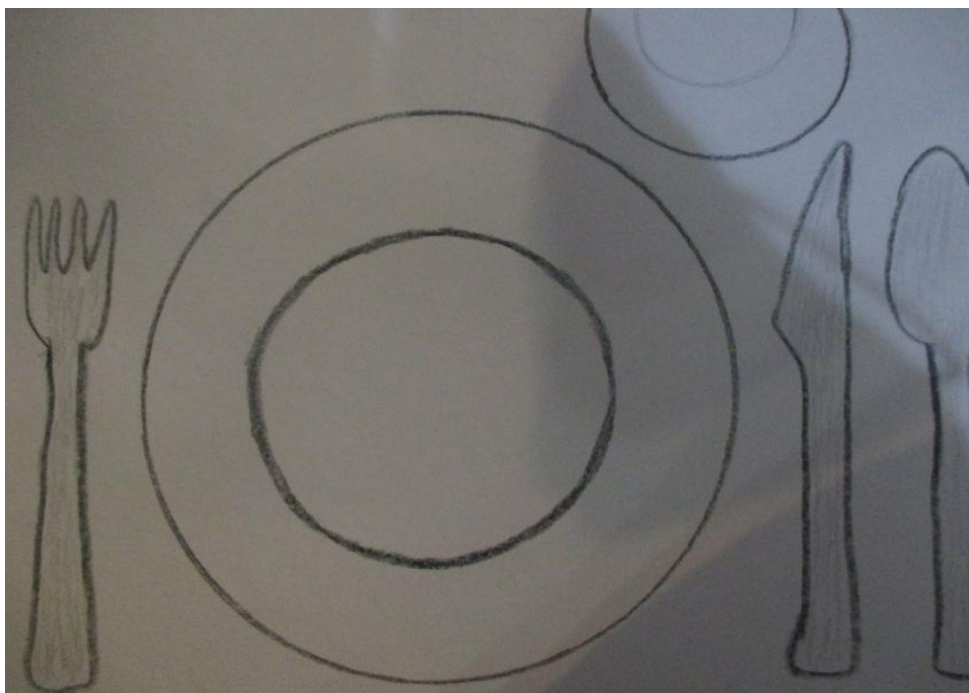
10. Ve kterých činnostech, které běžně provádíte v MŠ podle Vás ZŠ dále pokračuje? (např. grafomotorická cvičení, poslech příběhů, ...)
čtení (je to má být jazyk, ...)

11. Ve kterých naopak již dále (bohužel) nepokračuje?
matematika

Příloha C – autor fotografií – Kateřina Schánělová

Obr. 1,2,3 – Grafomotorická cvičení

Obr. 4 – Prostírání k jídlu

Obr. 5 – Péče o zvířátko

Obr. 6 – Slova na písmeno

Obr. 7 - Časopisy